

ГОБ
проект

МІНІСТЕРСТВО
ФІНАНСІВ
УКРАЇНИ

Швеція
Sverige

**ПРАКТИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Київ | 2020

УДК 336.144.027:305](477)(076)

ГЗ4

Посібник підготовлено проєктом «Гендерне бюджетування в Україні» за участі Міністерства фінансів України

Авторки: Тетяна Іваніна, Оксана Кисельова, Маріанна Колодій, Олена Остапчук, Оксана Цюпа

ГЗ4 **Гендерно** орієнтований підхід у бюджетному процесі : практ. посіб. / Т. Іваніна, О. Кисельова, М. Колодій, О. Остапчук, О. Цюпа. – Київ : Віваріо, 2020. – 88 с.

Пропонований практичний посібник розроблений на допомогу головним розпорядникам бюджетних коштів та іншим учасникам бюджетного процесу для врахування гендерних аспектів у процесі планування, реалізації та звітування про виконання програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів. Метою посібника є створення цілісного бачення застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, розкриття особливостей та практичних аспектів методики проведення гендерного аналізу бюджетних програм.

УДК 336.144.027:305](477)(076)

Посібник видано в межах реалізації проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», профінансованого Швецією (2014–2020).

Проєкт спрямований на підвищення економічної ефективності та результативності витратків бюджету завдяки врахуванню потреб та інтересів жінок і чоловіків.

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Київ | 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі: сутність, мета та нормативно-правове забезпечення	6
1.1. Сутність гендерного підходу	7
1.2. Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі	10
1.3. Нормативно-правове забезпечення застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі	14
Розділ 2. Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі	18
2.1. Загальні засади гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі	19
2.2. Огляд нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність	21
2.3. Проведення гендерного аналізу бюджетної програми	23
2.4. Підготовка висновків та прийняття рішень з а результатами гендерного аналізу бюджетної програми	42
2.5. Моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм	47
Розділ 3. Історія застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі	49
Скорочення	54
Список використаних джерел	55

Додатки	58
Додаток А. Орієнтовний перелік документів, які містять інформацію про гендерну рівність	59
Додаток Б. Орієнтовний перелік документів, зщо містять вимоги та індикатори щодо гендерної рівності	61
Додаток В. Результати огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, на прикладі Програми надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми (додаток 1 до Методичних рекомендацій)	74
Додаток Г. Результати гендерного аналізу Програми надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи з позашкільної роботи з дітьми (додаток 2 до Методичних рекомендацій)	82

ВСТУП

Досягнення гендерної рівності – складний багатовимірний процес, адже питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків комплексно відображається в усіх сферах суспільного життя.

Свідченням визнання державою важливості гендерних питань було прийняття у 2005 році Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Політичні зобов'язання України щодо гендерної рівності закріплені в законах, національних стратегіях, програмах і планах, а також у документах, узгоджених із міжнародними актами в царині прав жінок та гендерної рівності, такими як Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Пекінська платформа дій, Цілі сталого розвитку.

Ключовою позицією у визначенні сутності гендерної рівності є розуміння того, що рівний правовий статус не завжди зумовлює рівність фактичну, тобто забезпечення рівності у правах жінок та чоловіків не надає автоматично рівність можливостей їх реалізації в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Тому для досягнення гендерної рівності потрібні не лише законодавча основа, а й розуміння складних, часто прихованих форм вияву гендерної нерівності, визнання її наслідків, а також прийняття відповідних управлінських рішень.

В Україні гендерний підхід поступово впроваджується у діяльність органів державної влади різних рівнів та органів місцевого самоврядування, що передбачає прийняття рішень на основі потреб та інтересів людей – жінок та чоловіків – для забезпечення сталого людського розвитку. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 930 «Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» створено можливість для утворення органами влади підрозділів з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, та призначення радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі дозволяє врахувати гендерні аспекти у процесі планування, виконання та звітування про виконання бюджетних програм та, відповідно, допомагає усунути гендерні розриви, гендерну дискримінацію та негативні тенденції під час надання публічних послуг.

Метою практичного посібника є створення цілісного бачення щодо застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, розкриття особливостей та практичних аспектів методики проведення гендерного аналізу бюджетних програм на основі Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, затверджених Міністерством фінансів України (наказ від 2 січня 2019 року № 1). Посібник розроблений на допомогу головним розпорядникам бюджетних коштів та іншим учасникам бюджетного процесу для формування розуміння гендерно орієнтованого підходу як інструменту, спроможного підвищити ефективність розподілу та використання бюджетних коштів.

РОЗДІЛ 1

ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ: СУТНІСТЬ, МЕТА ТА НОРМАТИВНО- ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.1. Сутність гендерного підходу

Для забезпечення соціальної справедливості, рівноправного і стабільного людського розвитку важливим є застосування гендерного підходу¹, який передбачає використання найбільш ефективних і результативних засобів та практик для задоволення потреб жінок та чоловіків різних вікових і соціальних груп.

Згідно з визначенням Організації Об'єднаних Націй, інтеграція гендерного підходу – це «процес оцінювання того, які наслідки матиме для жінок та чоловіків здійснення будь-якого планованого заходу, у тому числі застосування законодавства, стратегічної політики та програм в усіх сферах і на всіх рівнях. Цілеспрямоване впровадження гендерного підходу означає обов'язкове врахування інтересів та досвіду як жінок, так і чоловіків під час розроблення, реалізації, моніторингу та оцінювання стратегічних заходів і програм у всіх політичних, економічних та соціальних сферах, щоб забезпечити одержання чоловіками та жінками однакової вигоди від реалізації цих заходів і програм та ліквідувати будь-яку нерівність»².

Жінкам та чоловікам приписують різні характеристики та ролі в суспільстві, що зумовлює різницю у їх досвіді та потребах, а також доступі до влади й ресурсів. Становище жінок та чоловіків може суттєво відрізнятись залежно від їх віку, сімейного статусу, місця проживання, етнічного походження, стану здоров'я, інвалідності, економічної активності або інших факторів. Метою застосування гендерного підходу є врахування цих відмінностей під час розроблення, реалізації та оцінки політики, програм і заходів, щоб жінки і чоловіки рівною мірою пожинали плоди соціально-економічного розвитку, і нерівність не увічнювалася.

Гендерний підхід також враховує, що однакове ставлення до жінок і чоловіків не завжди веде до однакових результатів, оскільки залишає поза увагою наявну нерівність. Саме тому гендерний підхід реалізується у двох напрямках: він не тільки бере до уваги досвід, потреби та інтереси жінок і чоловіків, а й передбачає конкретні заходи щодо просування прав та розширення можливостей жінок, тому що саме жінки зазнають дискримінації в багатьох сферах. Однак усі жінки не є «вразливою групою», натомість ризики для окремих груп жінок потрапити в ситуацію вразливості, як правило, вищі. Отже, відповідно до міжнародного та національного законодавства жінки мають право на особливий захист (наприклад, Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних

1 Термін «гендерний підхід» (англ. «gender mainstreaming») використовують на міжнародному рівні, тоді як в Україні в контексті бюджетного процесу – термін «гендерно орієнтований підхід». Ці поняття є синонімами.

2 Report of the Economic and Social Council for the year 1997 / United Nations. New York, 1999. P. 24.
URL: https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf

конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року, ст. 76)³. Такий особливий захист надається жінкам з урахуванням їхніх конкретних потреб стосовно здоров'я, гігієни, фізіології та ролі матері. Більше того, через панування гендерних стереотипів жінки часто опиняються в умовах, які виключають їх із соціально-економічного життя, стають жертвами сексизму та стикаються з дискримінацією вдома, на роботі та в громаді загалом. Це робить жінок соціально та економічно вразливими, що необхідно враховувати при оцінюванні ситуації та потреб населення⁴.

Застосування гендерного підходу під час розроблення, реалізації та оцінки стратегій, політики та програм дає змогу визначити наявні гендерні проблеми, гендерні розриви і гендерну дискримінацію.

Відповідні терміни визначені Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Гендерний розрив – різниця між жінками і чоловіками у будь-якій сфері, що стосується ступеня їх участі, доступу до ресурсів, розміру винагороди, реалізації прав, повноважень та впливу, а також використання благ і переваг.

Результати гендерного аналізу бюджетної програми обласного бюджету Житомирської області «**Підготовка кадрів для сфери культури і мистецтва вищими навчальними закладами I і II рівнів акредитації у 2016–2017 рр.**»⁵ засвідчили наявність гендерних розривів у представництві студенток та студентів. Зокрема, серед студентів вищих навчальних закладів I та II рівнів акредитації чисельно переважали дівчата – 70%. За окремими спеціальностями цей розрив був ще більшим, зокрема: «Бібліотечна справа» – 0% хлопців, «Декоративно-прикладне мистецтво» – 7% хлопців, «Музичне мистецтво», спеціалізація «Теорія музики» – 0% хлопців, спеціалізація «Фортепіано» – 13% хлопців, спеціалізація «Хорове диригування» – 14% хлопців, а також «Оркестрові духові та ударні інструменти» – 11% дівчат.

Гендерна дискримінація (дискримінація за ознакою статі) – ситуація, за якої особа та/або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації чи користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі⁶.

3 Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. Ст. 76. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

4 AECID Guide for Mainstreaming the Gender Approach. Spanish Cooperation Manual 2015. P. 15.

URL: https://www.aecid.es/Centro-Documentacion/Documentos/Publicaciones%20AECID/Gu%C3%ADa_G%C3%A9nero_ENG.pdf

5 Звіт за результатами гендерного аналізу програми «Підготовка кадрів для сфери культури і мистецтва вищими навчальними закладами I і II рівнів акредитації» у 2016–2017 рр. / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування в Житомирській області. 2017. С. 18–20.

6 Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

Гендерна дискримінація може бути прямою або непрямю.

Пряма дискримінація – ситуація, за якої з особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поводяться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними ⁷.

Результати гендерного аналізу бюджетної програми обласного бюджету Закарпатської області «**Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми спеціалізованими школами-інтернатами з поглибленим вивченням окремих предметів і курсів для поглибленої підготовки дітей в галузі науки і мистецтв, фізичної культури і спорту, інших галузях, ліццями з посиленою військово-фізичною підготовкою у 2014–2015 рр.**»⁸ засвідчили пряму гендерну дискримінацію дівчат, яких не приймали на навчання до ліцею-інтернату з посиленою військово-фізичною підготовкою. Відповідно до Положення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 1999 року № 717, ліцей є середнім загальноосвітнім навчальним закладом з військово-професійною спрямованістю навчання та виховання юнаків з поглибленим вивченням предметів «Захист Вітчизни», «Пожежна безпека» та «Фізична підготовка».

Непряма дискримінація – ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними ⁹.

Результати аналізу бюджетної програми обласного бюджету Чернівецької області «**Надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми у 2014–2015 рр.**»¹⁰ засвідчили непряму дискримінацію хлопців у віці 7–10 років. Серед учнів позашкільних навчальних закладів сфери освіти 58,6% складали дівчата та 41,4% – хлопці, у 7–10 років частка дівчат дорівнювала 62,8%, хлопців – 37,2%. Така ситуація спостерігалася через більшу пропозицію гуртків та позашкільної роботи художньо-естетичного напрямку, натомість менше було представлено гуртків еколого-натуралістичного, дослідницько-експериментального та науково-технічного напрямів.

⁷ Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

⁸ Звіт за результатами гендерного аналізу програми «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми спеціалізованими школами-інтернатами з поглибленим вивченням окремих предметів і курсів для поглибленої підготовки дітей в галузі науки і мистецтв, фізичної культури і спорту, інших галузях, ліццями з посиленою військово-фізичною підготовкою» у 2014–2015 рр. / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування в Закарпатській області. 2016. С. 19–20.

⁹ Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

¹⁰ Звіт за результатами гендерного аналізу програми «Надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми» у 2014–2015 рр. / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування в Чернівецькій області. 2016. С. 49–52.

Застосування гендерного підходу сприяє просуванню гендерної рівності в усіх сферах політичного, соціально-економічного та культурного розвитку держав, регіонів і громад. При цьому політика гендерної рівності не розглядається як «окреме питання», а перетворюється на «наскрізне», яке слід враховувати на всіх етапах розроблення і впровадження стратегічних ініціатив, політик, бюджетів, програм та заходів в усіх сферах. Завдяки гендерному підходу можна отримати кращі результати та поліпшити якість послуг без збільшення фінансових ресурсів, оскільки кошти будуть використані адресно, а не розпорошені на «всіх», видатки будуть спрямовані саме на ті цільові групи, які їх потребують. Застосування гендерного підходу також означає, що жінки і чоловіки розглядають як повноправних та рівноправних учасниць та учасників процесів соціально-економічного розвитку, і водночас як отримувачок та отримувачів рівних вигод.

1.2. Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі

Жінки та чоловіки є не тільки отримувачами / користувачами публічних послуг та суспільних благ, а й платниками податків. Державна політика і програми, які не враховують повною мірою потреби, очікування та можливості жінок, чоловіків та/або їх груп, можуть призвести до невідповідних рішень і неефективного розподілу коштів платників податків. Тому впровадження гендерно орієнтованого підходу в бюджетний процес спрямовано на підвищення якості державної політики, програм та заходів, а також забезпечення більш ефективного розподілу ресурсів.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі (далі – Методичні рекомендації)¹¹ **гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі** – це врахування гендерних аспектів на кожній стадії бюджетного процесу та висвітлення у відповідних документах цілеспрямованості на забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків (гендерної рівності).

Існує низка синонімічних термінів, котрі загалом характеризують бюджет, призначений забезпечувати збалансоване врахування інтересів, потреб та можливостей жінок і чоловіків (та/або їх груп), зокрема «гендерний бюджет», «гендерно чутливий бюджет», «гендерно відповідальний бюджет», «гендерно орієнтований бюджет».

Уперше поняття «гендерний бюджет» було запропоновано в Платформі дій, ухваленій на Пекінській конференції Організації Об'єднаних Націй у 1995 році. Нині міжнародні організації активно використовують його під час формування бюджетів. Зокрема, гендерний підхід до бюджет-

¹¹ Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. № 1. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19>

ного процесу застосовує Міжнародний валютний фонд як «підхід до складання бюджету, який використовує фіскальну політику та управління для сприяння гендерній рівності та розвитку дівчат і жінок»¹².

Гендерний підхід у бюджетному процесі не означає створення окремих бюджетів для жінок та чоловіків чи розподіл бюджетних коштів для жінок і чоловіків у співвідношенні 50/50. Натомість він передбачає розподіл бюджетних коштів відповідно до статевої структури отримувачів / користувачів, їх потреб та інтересів.

Бюджетна система України ґрунтується на десяти принципах (стаття 7 Бюджетного кодексу України)¹³, окремі з яких містять положення щодо забезпечення рівних прав і можливостей громадян України і є основоположними з точки зору застосування гендерного підходу в бюджетному процесі. Серед них такі принципи:

Принцип ефективності та результативності

«...при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання публічних послуг при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів» (пункт 6 частини 1 статті 7 Бюджетного кодексу України).

Результати використання бюджетних коштів мають відповідати цілям державної політики України, при цьому досягнення цілей державної політики щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків є одним із критеріїв якості надання публічних послуг.

Принцип субсидіарності

«... розподіл видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання публічних послуг до їх безпосереднього споживача» (пункт 7 частини 1 статті 7 Бюджетного кодексу України).

Споживачі (отримувачі / користувачі) послуг – це жінки, чоловіки та/або їх групи, тому заходи й послуги, передбачені бюджетними програмами, мають враховувати потреби конкретних жінок та чоловіків відповідно до їхнього віку, місця проживання, стану здоров'я, етнічного походжен-

12 1. Gender Budgeting and 2. Gender Equality Indices / International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/databy-mapper/datasets/GD>

13 Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

ня, соціально-економічного статусу тощо. Гендерний аналіз бюджетних програм покликаний з'ясувати ці потреби, виявити рівень задоволення споживачів обсягами та якістю публічних послуг. Моніторинг виконання бюджетних програм дає змогу відстежувати зміни в потребах споживачів і в разі необхідності вживати відповідних заходів щодо осучаснення послуг.

Принцип справедливості і неупередженості

«... бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами» (пункт 9 частини 1 статті 7 Бюджетного кодексу України).

Дотримання цього принципу полягає в тому, що головні розпорядники бюджетних коштів вживають заходів для забезпечення рівного доступу усіх громадян до публічних послуг, які надаються в рамках бюджетних програм, незалежно від їх статі, віку, місяця проживання тощо.

Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі та, відповідно, вжиття заходів, спрямованих на скорочення гендерних розривів, виявлених за результатами гендерного аналізу бюджетних програм, сприяють справедливому розподілу бюджетних коштів.

Принцип публічності та прозорості

«...інформування громадськості з питань бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів» (пункт 10 частини 1 статті 7 Бюджетного кодексу України).

Відповідно до цього принципу Міністерство фінансів забезпечує оприлюднення, зокрема, проекту закону про Державний бюджет України, закону про Державний бюджет України з додатками, інформації про виконання Державного бюджету України, а головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні запити, паспорти бюджетних програм та звіти про їх виконання та ін.

Це дозволяє донести до суспільства інформацію про дії (заходи), пов'язані з наданням публічних послуг та/або забезпеченням надання таких послуг в межах коштів, передбачених на виконання бюджетних програм, залучити заінтересовані сторони до бюджетного процесу у встановленому законодавством порядку.

Учасники бюджетного процесу можуть використовувати гендерний підхід на всіх його стадіях¹⁴. Рекомендації щодо застосування цього підходу на кожній стадії бюджетного процесу подано в таблиці 1.

¹⁴ Там само.

Таблиця 1

Рекомендації щодо застосування гендерно орієнтованого підходу на різних стадіях бюджетного процесу

Стадії бюджетного процесу гендерно орієнтованого підходу	Рекомендації щодо інтегрування
1. Складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету)	До Бюджетної декларації та прогнозу місцевого бюджету може бути включена інформація про врахування гендерного аспекту при формуванні бюджетних показників на середньострокову перспективу, гендерні цілі (вплив на конкретні групи жінок та чоловіків) та показники їх досягнення. Гендерні цілі варто формулювати за результатами огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність ¹⁵ .
2. Складання проєктів бюджетів	При складанні бюджетних запитів розпорядникам бюджетних коштів варто враховувати потреби, інтереси і можливості конкретних отримувачів / користувачів послуг (жінок, чоловіків та/або їх груп). Основою для врахування гендерних аспектів у цих документах можуть слугувати результати гендерного аналізу бюджетних програм ¹⁶ .
3. Розгляд проєкту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет)	<p>Представлення проєкту закону про Державний бюджет України (проєкту рішення про місцевий бюджет) проводиться за процедурою повного обговорення із залученням всіх зацікавлених сторін. Під час обговорення головні розпорядники коштів можуть надавати інформацію щодо спрямованості відповідних бюджетних програм на подолання гендерних розривів, задоволення потреб та інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп.</p> <p>До обговорення проєкту бюджету можуть залучатися зацікавлені сторони, які представляють інтереси різних груп користувачів державних і муніципальних послуг (жінок, чоловіків та/або їх груп, у тому числі найбільш вразливих), з метою внесення ними пропозицій до проєкту бюджету.</p>
4. Виконання бюджету, у тому числі внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет)	<p>Після прийняття закону про Державний бюджет України чи затвердження рішення про місцевий бюджет розпорядники бюджетних коштів складають паспорти бюджетних програм. Гендерний підхід на цій стадії передбачає включення гендерної складової в характеристики бюджетних програм.</p> <p>Формування паспорта відбувається з урахуванням рекомендацій, розроблених за результатами гендерного аналізу бюджетної програми.</p>

15 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. № 1. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19>

16 Там само.

Стадії бюджетного процесу гендерно орієнтованого підходу	Рекомендації щодо інтегрування
5. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	<p>Звіт про виконання паспорта бюджетної програми може містити інформацію про досягнення мети та виконання завдань щодо зменшення гендерних розривів чи усунення гендерної дискримінації, задоволення потреб та інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп.</p> <p>На основі даних звіту про виконання паспорта бюджетної програми та даних моніторингу розпорядники бюджетних коштів приймають відповідні рішення щодо зменшення гендерних розривів та усунення гендерної дискримінації або посилення заходів із забезпечення гендерної рівності.</p>

Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі на всіх його стадіях сприяє:

- підвищенню ефективності бюджетних програм та досягненню їх максимальної результативності завдяки спрямуванню витраток на задоволення потреб жінок, чоловіків та/або їх груп;
- оптимізації обсягу і структури бюджетних витрат;
- покращенню якості надання публічних послуг завдяки зменшенню наявної гендерної нерівності в доступі до благ, які надаються за рахунок публічних коштів;
- раціональному та прозорому використанню коштів платників податків.

1.3. Нормативно-правове забезпечення застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі

Важливою передумовою застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі є нормативно-правова база, яка закріплює в суспільстві певні стандарти, правила та правові механізми забезпечення гендерної рівності.

Конституція України як найвищий правовий акт держави у статті 24 проголошує рівні конституційні права та свободи громадян, а також їх рівність перед законом. Згідно з Конституцією, *«рівність прав жінки і чоловіка забезпечується наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї...»*¹⁷.

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866-IV визначає, що органи виконавчої влади та органи місцевого

¹⁷ Конституція України. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

самоврядування в межах своєї компетенції, зокрема, забезпечують надання жінкам і чоловікам рівних прав та можливостей, здійснюють виконання загальнодержавних та регіональних програм з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, дотримуються принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у своїй діяльності, здійснюють позитивні дії¹⁸.

Нормативними документами, що визначають засади впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, є:

- Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 142-р (далі – Стратегія).

Відповідно до Стратегії інтеграція гендерно орієнтованого підходу в бюджетний процес передбачена у таких складових частинах системи управління державними фінансами як програмно-цільовий метод, міжбюджетні відносини та фіскальна децентралізація:

«... Подальше удосконалення системи результативних показників бюджетних програм має бути спрямовано на посилення їх орієнтованості на висвітлення обсягу і якості надання державних послуг та рівня задоволення їх отримувачів. Інтеграція гендерно орієнтованого підходу у бюджетний процес забезпечить підвищення ефективності та якості наданих державних послуг з урахуванням потреб соціальних груп, у тому числі за гендерною ознакою, дозволить посилити підзвітність розпорядників бюджетних коштів та прозорість бюджету»¹⁹.

- Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 року № 1 з метою подальшого розвитку програмно-цільового методу у бюджетному процесі шляхом впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу у бюджетний процес. «Методичні рекомендації можуть бути використані головними розпорядниками бюджетних коштів та іншими учасниками бюджетного процесу для врахування гендерних аспектів у процесі планування, виконання та звітування про виконання бюджетних програм»²⁰.

18 Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

19 Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>

20 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. № 1. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19>

- Наказ Міністерства фінансів України «Про результативні показники бюджетної програми» від 10 грудня 2010 року № 1536 створює нормативне підґрунтя для відображення головними розпорядниками у результативних показниках бюджетних програм ступеня забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, користі для суспільства з точки зору забезпечення гендерної рівності. Відповідні норми передбачені Загальними вимогами до визначення результативних показників бюджетних програм²¹.
- Наказ Міністерства фінансів України «Про огляди витрат державного бюджету» від 23 жовтня 2019 року № 446 передбачає, що під час проведення аналізу ефективності, результативності та економічної доцільності відповідних витрат державного бюджету розглядаються результати гендерного аналізу бюджетних програм, проведеного головними розпорядниками бюджетних коштів²².
- Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання у 2019 році місцевих бюджетів на середньостроковий період» від 29 березня 2019 року № 130. Цим документом передбачено, що «за рішенням органу, що складає прогноз, за результатами гендерного аналізу бюджетних програм, може зазначатись інформація щодо врахування при прогнозуванні гендерних аспектів з метою зменшення гендерних розривів, послаблення негативних та посилення позитивних тенденцій у відповідній сфері / галузі з точки зору забезпечення гендерних потреб та задоволення гендерних інтересів²³.
- Наказ Міністерства фінансів України «Порядок здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету» від 19 травня 2020 року № 223.

Одним із джерел інформації для проведення оцінки ефективності бюджетних програм є результати гендерного аналізу бюджетних програм, проведення якого, зокрема, є заходом із підвищення ефективності бюджетної програми з покращання якості та ефективності надання публічних послуг²⁴.

21 Про результативні показники бюджетної програми : наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2010 р. № 1536. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1277-19?find=1&text=%D2%91%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80#Text>

22 Про огляди витрат державного бюджету : наказ Міністерства фінансів України від 23.10.2019 р. № 446. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1277-19?find=1&text=%D2%91%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80#Text>

23 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання у 2019 році місцевих бюджетів на середньостроковий період : наказ Міністерства фінансів України від 29.03.2019 р. № 130. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0130201-19?find=1&text=%D2%91%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80#Text>

24 Порядок здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного

Окрім національного законодавства під час застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі головні розпорядники можуть керуватися положеннями міжнародних актів з питань гендерної рівності, зобов'язання щодо виконання яких взяла на себе Україна.

До основних із них можна віднести:

- Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), прийняту ООН в 1979 році. У Конвенції подано загальне юридичне визначення поняття «дискримінація» (ст. 1), а також сформульовано положення про прийнятність використання спеціальних тимчасових заходів (позитивних дій), спрямованих на вирівнювання можливостей жінок і чоловіків, встановлення фактичної рівності між жінками та чоловіками в усіх сферах життя (ст. 4)²⁵. Крім цього, Конвенція зобов'язала держави включити принцип рівноправності чоловіків і жінок у свої конституції та інші законодавчі акти, а також забезпечити рівне для жінок і чоловіків право користування всіма економічними, соціальними, культурними, громадянськими і політичними правами.
- Пекінську платформу дій ООН (1995), яка дала глобальний імпульс розвитку концепції гендерно орієнтованого бюджетування (ГОБ), закликаючи уряди включити гендерний аналіз у бюджетні рішення ²⁶. Після Пекінської конференції 1995 року підхід з урахуванням гендерної проблематики був схвалений у багатьох країнах як стратегія досягнення гендерної рівності.

Впровадження гендерного підходу вимагає виділення достатнього фінансування для усунення стійких гендерних розривів, як передбачено Пекінською декларацією та Платформою дій, Аддис-Абебською програмою дій ²⁷, Найробіським підсумковим документом²⁸ і Порядком денним сталого розвитку на період до 2030 року ²⁹.

бюджету: наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2020 р. № 223. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE34929>

25 Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

26 Beijing Declaration and Platform for Action. URL: https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf; Пекінська декларація, прийнята на Четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text

27 Addis Ababa Action Agenda was adopted at the Third International Conference on Financing for Development. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2051AAAA_Outcome.pdf

28 Nairobi Outcome Document. URL: <https://www.effectivecooperation.org/system/files/2020-05/Nairobi-Outcome-Documents-English.pdf>

29 Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года : Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 25 сентября 2015 года. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=R

РОЗДІЛ 2

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

2.1. Загальні засади гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі

Основою для практичного застосування головними розпорядниками гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі на сьогодні є Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 02 січня 2019 року № 1³⁰ (далі – Методичні рекомендації).

Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі означає врахування гендерних аспектів на всіх стадіях бюджетного процесу та висвітлення у відповідних бюджетних документах цілеспрямованості на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (гендерної рівності).

Для головного розпорядника застосування гендерно орієнтованого підходу створює можливості для ефективнішого управління обмеженим бюджетним ресурсом, адже допомагає врахувати потреби, можливості та інтереси жінок, чоловіків та їх груп під час розроблення, виконання й моніторингу виконання бюджетних програм, та, відповідно, створити умови для одержання чоловіками та жінками однакової вигоди від реалізації бюджетних програм, ліквідувати нерівність у доступі до публічних послуг, ресурсів та процесу прийняття рішень.

Для держави загалом гендерно орієнтований підхід означає справедливий і неупереджений розподіл суспільного багатства між громадянами різної статі, віку, місця проживання, соціально-економічного статусу тощо. Основою застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі є гендерний аналіз бюджетних програм, як державного, так і місцевих бюджетів. Мета гендерного аналізу бюджетної програми полягає у визначенні рівня забезпечення потреб та задоволення інтересів жінок і чоловіків та/або їх груп у процесі реалізації бюджетної програми, а також у виявленні у відповідній сфері/галузі гендерних дисбалансів – гендерних розривів, гендерної дискримінації та причин їх виникнення.

Гендерний аналіз проводиться за всіма бюджетними програмами без винятків, адже виключно за його результатами можливо встановити, відноситься бюджетна програма до гендерно чутливої чи до гендерно нейтральної.

Гендерно чутливою вважають таку бюджетну програму, яка враховує гендерний аспект і містить відповідні кількісні та якісні характеристики щодо цілеспрямованості на забезпечення гендерної рівності.

30 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. № 1. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19>

Натомість гендерно нейтральною є бюджетна програма, яка не враховує гендерний аспект і за результатами гендерного аналізу визнана такою, що потребує вжиття додаткових заходів (досліджень) для врахування гендерного аспекту.

Отже, до гендерно нейтральної може бути віднесена бюджетна програма, безпосередній вплив заходів якої на жінок, чоловіків та/або їх групи важко визначити, дослідження якої вимагає значних часових та людських ресурсів. Однак бюджетні програми такого типу можуть бути проаналізовані з точки зору надавачів послуг, наприклад: яка кількість жінок та чоловіків серед осіб, що приймають рішення? яким є розмір видатків на одну особу працівника за статтю? чи є рівні можливості для кар'єрного зростання жінок і чоловіків в означеній сфері (галузі)? які інтереси потенційних груп отримувачів публічних послуг? та ін. Постановка цих питань дасть змогу головним розпорядникам з'ясувати гендерні аспекти щодо надання послуги і зробити програму гендерно чутливою, що підвищить якість надання послуги загалом.

Для ефективного застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі головний розпорядник має забезпечувати координацію між структурними підрозділами, розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня, відповідальними виконавцями бюджетних програм, одержувачами бюджетних коштів, підприємствами, установами, організаціями, що залучаються до проведення аналізу, тощо. З цією метою головним розпорядником рекомендовано щорічно, враховуючи пріоритетність, розробляти та затверджувати плани заходів із впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі. Такий план може передбачати проведення гендерного аналізу бюджетних програм, удосконалення процесу збирання та оброблення даних, запровадження нових та/або перегляд чинних форм статистичної та адміністративної звітності, здійснення заходів, спрямованих на дослідження бюджетних програм, віднесених до гендерно нейтральних, заходів щодо посилення гендерної рівності тощо.

Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі рекомендується здійснювати в такій послідовності:

- огляд нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність (відповідно до змісту бюджетної програми);
- гендерний аналіз бюджетних програм;
- прийняття рішень за результатами гендерного аналізу бюджетних програм;
- моніторинг виконання гендерно чутливих бюджетних програм.

Нижче наведено інформацію та практичні поради, які допоможуть учасникам бюджетного процесу під час практики застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі на основі Методичних рекомендацій відповідно до визначених етапів.

2.2. Огляд нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність

Огляд нормативно-правових документів, має виконати дві задачі:

- з одного боку, це створення цілісного уявлення про гендерну рівність загалом в Україні та у сфері / галузі, що належить до повноважень головного розпорядника коштів, зокрема щодо наявних проблем у становищі жінок, чоловіків та/або їх груп, гендерних розривів і дискримінації у задоволенні їх інтересів, забезпеченні прав та можливостей;
- з іншого – систематизація інформації стосовно взятих Україною зобов'язань щодо забезпечення гендерної рівності, вимог нормативно-правових актів, завдань стратегічних і програмних документів держави, цільових показників щодо гендерної рівності у певній сфері.

Огляд нормативно-правових актів охоплює:

- чинні міжнародні та національні документи, в тому числі міжнародні угоди, директиви міжнародних організацій, членом яких є Україна, доповіді та звіти міжнародних організацій, наукових установ, громадських організацій тощо (див. додаток А).
- чинні нормативно-правові акти, які діють у відповідних сферах/галузях, та визначають завдання і напрями діяльності розпорядників бюджетних коштів (законодавство, постанови, розпорядження, положення, статuti тощо) і, серед іншого, можуть містити інформацію про гендерну рівність або положення, які містять гендерний компонент.

Як додаткове джерело інформації про гендерну рівність рекомендовано використовувати світові та національні глобальні індекси та цільові показники, зокрема:

- індекс людського розвитку (Human Development Index, HDI)³¹;
- індекс гендерного розвитку (Gender Development Index, GDI)³²;
- індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index, GII)³³;
- індекс гендерної рівності (The Gender Equity Index, GEI)³⁴;
- індекс гендерного розриву (Global Gender Gap Index)³⁵;
- «Цілі розвитку тисячоліття» (Millennium Development Goals, MDGs)³⁶;
- «Глобальні цілі сталого розвитку» (Sustainable development goals, SDGs)³⁷;
- «Цілі сталого розвитку: Україна»³⁸;
- «Стратегію гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки»³⁹;

31 Human Development Index. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

32 Gender Development Index. URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/GDI>

33 Gender Inequality Index. URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>

34 Gender Equity Index. URL: <http://www.socialwatch.org/taxonomy/term/527>

35 The Global Gender Gap Report 2018 / World Economic Forum. 17 December 2018.

URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2018>

36 Millennium Development Goals. URL: <https://www.un.org/millenniumgoals/>

37 Sustainable development goals / United Nations. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=130>

38 Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

39 Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки.

- індикатори, за якими здійснюється збирання даних для моніторингу гендерної рівності в Україні⁴⁰.

Інформацію щодо вимог та індикаторів досягнення гендерної рівності в різних галузях подано в додатку Б. Ця інформація не є вичерпною, але може бути використана розпорядниками бюджетних коштів під час огляду нормативно-правових актів.

Огляд цих джерел інформації дасть змогу сформувати загальне бачення ситуації у світі та розуміння того, як тенденції в Україні оцінюються міжнародною спільнотою, та, як наслідок, дасть розпорядникам бюджетних коштів стимул до змін.

Більшість запропонованих індексів є інтегрованими, тобто складаються з показників, які вимірюють нерівність між жінками і чоловіками в декількох сферах, а отже, можуть бути застосовані до широкого кола галузей. Розпорядникам бюджетних коштів доцільно брати до уваги та застосовувати показники та індикатори, які слугують базою для розрахунку таких інтегрованих індексів, оскільки останні важко, а іноді неможливо використовувати як результативні показники бюджетних програм.

Окрім створення цілісного уявлення про вимоги із забезпечення гендерної рівності в певній сфері (галузі), на цьому етапі можуть бути виявлені дискримінаційні положення, які містяться в нормативно-правових актах головних розпорядників коштів.

Результати огляду нормативно-правових документів доцільно узагальнити та згрупувати за такими позиціями:

- вимоги / індикатори (показники) щодо гендерної рівності, визначені міжнародними документами (загалом та стосовно галузі);
- вимоги / індикатори (показники) щодо гендерної рівності, визначені нормативно-правовими актами України (загалом та стосовно галузі);
- дані про становище жінок, чоловіків та/або їх груп (загалом та стосовно галузі);
- інформація про гендерні розриви, гендерну дискримінацію, тенденції в забезпеченні потреб та задоволенні інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп (загалом та стосовно галузі);
- інформація про потреби та пріоритети жінок, чоловіків та/або їх груп відповідно до сфери подальшого аналізу.

Узагальнені результати огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, доцільно зафіксувати для того, щоб надалі використовувати

URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>

40 Питання збору даних для моніторингу гендерної рівності : розпорядження Кабінету Міністрів від 02.12.2020 р. № 1517-р./ Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-zboru-danih-dlya-monitoringu-gendernoyi-rivnosti-s21220>

як основу для гендерного аналізу всіх бюджетних програм головного розпорядника, а також під час розробки плану діяльності, підготовки пропозицій до Бюджетної декларації, складання бюджетного запиту. Приклад результатів огляду нормативно-правових актів подано в додатку В.

Проведення огляду нормативно-правових актів є необхідним кроком на початковому етапі запровадження гендерно орієнтовного підходу в бюджетний процес будь-яким головним розпорядником коштів. Надалі зібрана інформація може потребувати актуалізації відповідно до новацій у державній політиці. Оновлення результатів огляду нормативно-правових актів, який виявить появу нових вимог та показників, може стати підставою для проведення повторного гендерного аналізу бюджетних програм.

2.3. Проведення гендерного аналізу бюджетної програми

Гендерний аналіз бюджетної програми є основним етапом застосування гендерного підходу в бюджетному процесі.

В рамках гендерного аналізу бюджетної програми досліджують:

- характеристики бюджетної програми: назву, мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, результативні показники;
- публічну послугу / послуги, надану / надані в межах аналізованої бюджетної програми; отримувачів / користувачів та надавачів послуги / послуг;
- підходи до визначення обсягу та розподілу коштів у межах бюджетної програми.

Умовно такі дослідження можна назвати кроками гендерного аналізу бюджетної програми.

Визначальною умовою для проведення якісного гендерного аналізу бюджетної програми є наявність даних, дезагрегованих за статтю та іншими, необхідними для аналізу, ознаками, їх достатність та якість.

Джерелами інформації для проведення гендерного аналізу бюджетної програми можуть бути офіційна державна статистична, фінансова, адміністративна та інші види звітності, документи бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, бюджетні запити головного розпорядника бюджетних коштів, паспорти бюджетних програм, звіти про їх виконання та ін. У разі відсутності даних, необхідних для здійснення гендерного аналізу бюджетної програми, головний розпорядник має вжити заходів щодо вдосконалення процесу збирання та оброблення даних, ініціювати запровадження нових та/або перегляд існуючих форм статистичної та адміністративної звітності тощо.

Для вивчення становища жінок і чоловіків, виявлення їх потреб, інтересів, пріоритетів та проблем з урахуванням їх віку, соціального статусу, місця проживання, стану здоров'я можна організовувати збирання даних за допомогою анкетування, опитування, фокус-груп, інших видів досліджень, у тому числі з використанням сучасних загальнодоступних онлайн-технологій. При цьому необхідно забезпечити репрезентативне представлення осіб обох статей відповідно до соціально-демографічного складу населення.

Відсутність даних тимчасово робить програму гендерно нейтральною і лише відтермінує її повноцінний аналіз. Виходячи з наявної інформації (даних), головний розпорядник коштів може прийняти рішення про частковий гендерний аналіз бюджетної програми, охопивши її окремі завдання та/або напрями використання бюджетних коштів.

КРОК 1. Аналіз характеристик бюджетної програми

В рамках першого кроку характеристики бюджетної програми – її назву, мету, завдання, напрями використання коштів, результативні показники, – досліджують на предмет врахування в них гендерних аспектів та висвітлення цілеспрямованості бюджетної програми на забезпечення гендерної рівності.

Для цього важливо відповісти на такі питання:

1. Чи відображено гендерні аспекти в назві та меті бюджетної програми?
2. Чи включено до бюджетної програми конкретні завдання стосовно забезпечення / посилення гендерної рівності?
3. Чи враховано гендерний аспект у напрямках використання бюджетних коштів?
4. Чи результативні показники є якісними та достатніми з точки зору висвітлення рівня досягнення мети й виконання завдань, обсягу та якості публічних послуг щодо забезпечення гендерної рівності?

Ці питання допомагають з'ясувати, чи звертається увага на потреби жінок, чоловіків та/або їх груп, а також проблеми в процесі надання публічних послуг у межах бюджетної програми.

Слід взяти до уваги, що не обов'язково всі характеристики бюджетної програми мають одночасно включати гендерну складову. Це обумовлюється специфікою бюджетної програми. Якщо бюджетна програма безпосередньо орієнтована на поліпшення становища жінок, чоловіків та/або їх груп, і вирішення гендерних проблем є її основною метою, це має знайти своє відображення у формулюванні мети і, можливо, назви цієї програми.

Паспорт бюджетної програми бюджету Житомирської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік **«Заходи державної політики із забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків»**

Мета: Сприяння забезпеченню фактичної рівності прав та можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життя Житомирської міської об'єднаної територіальної громади, впровадженню європейських стандартів рівності.

В інших випадках гендерно чутлива бюджетна програма, як правило, містить завдання, націлені на скорочення гендерних розривів, подолання гендерної дискримінації, негативних тенденцій при забезпеченні потреб та задоволенні інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп у відповідній сфері.

Ураховуючи, що напрями використання бюджетних коштів по суті є послугами, що надаються в рамках бюджетної програми, або заходами, що впроваджуються для забезпечення надання цих послуг, виділяти окремим напрямом вирішення гендерних проблем доцільно лише у випадку, коли це є окремою послугою чи заходом. В інших випадках доцільність включення гендерної складової до формулювань напрямів використання бюджетних коштів визначає розпорядник бюджетних коштів самостійно (наприклад, забезпечення жінок-військовослужбовців засобами бронезахисту з урахуванням антропологічних особливостей). При цьому всі напрями використання бюджетних коштів аналізуються на предмет виконання гендерно орієнтованих завдань та досягнення відповідних результативних показників.

Результативні показники мають висвітлювати рівень досягнення мети та виконання завдань бюджетної програми. Відповідно, гендерно чутлива бюджетна програма має містити гендерні показники, які відображають позитивні тенденції у вирішенні гендерних проблем, демонструють якість надання послуг та рівень задоволення ними жінок, чоловіків та/або їх груп.

Якщо бюджетна програма містить завдання, яке враховує гендерні аспекти, то, відповідно, до показників затрат, продукту, ефективності можуть бути включені показники, розподілені за статтю, а показники якості мають висвітлювати послідовні зміни (динаміку) в досягненні гендерної рівності – зменшення гендерних розривів, дискримінації, негативних тенденцій у задоволенні потреб жінок, чоловіків та/або їх груп і т. ін.

Дослідження характеристик бюджетної програми державного бюджету **«Підготовка і підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних, наукових та науково-педагогічних кадрів вищими навчальними закладами III та IV рівнів акредитації»**

Мета програми. Надання вищої освіти у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації і підвищення кваліфікації кадрів.

Завдання програми. Організація післядипломної освіти, підвищення кваліфікації та безперервного професійного розвитку лікарів (провізорів), інших фахівців; організація навчання докторантів, аспірантів, інша освіта наукових та науково-педагогічних кадрів у закладах післядипломної освіти; підготовка осіб з надання домедицинської допомоги (екстрених медичних техніків).

Напрями використання бюджетних коштів. Кошти за програмою спрямовуються на утримання 14 медичних закладів вищої освіти та навчання студентів, інтернів, аспірантів та докторантів за держзамовленням.

Результативні показники. Не фіксують гендерний розрив у наданні послуг вищої освіти, не висвітлюють спрямованість на забезпечення гендерної рівності.

Висновок. Назва, мета, завдання, напрями використання бюджетних коштів та результативні показники не враховують гендерних аспектів.

Разом з тим, ця програма, в якій чітко визначені отримувачі та надавачі послуг, мала б набути статусу гендерно чутливої однією з перших.

Аналіз характеристик бюджетної програми «Забезпечення діяльності Національного центру «Мала академія наук України», надання позашкільної освіти державними позашкільними навчальними закладами, заходи з позашкільної роботи» може дати позитивний приклад врахування гендерних аспектів (табл. 2).

Таблиця 2

Результати дослідження характеристик бюджетної програми державного бюджету «Забезпечення діяльності Національного центру «Мала академія наук України», надання позашкільної освіти державними позашкільними навчальними закладами, заходи з позашкільної роботи» за 2018 рік

Характеристики бюджетної програми	Висновки
Назва	
Забезпечення діяльності Національного центру «Мала академія наук України», надання позашкільної освіти державними позашкільними навчальними закладами, заходи з позашкільної роботи	Назва програми не відображає спрямованість бюджетної програми на забезпечення гендерної рівності у сфері позашкільної освіти
Мета програми	
Розвиток здібностей дівчат і хлопців у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності	Мета програми відображає гендерні аспекти у сфері надання послуг позашкільної освіти

Характеристики бюджетної програми	Висновки
Завдання програми	
<p>Надання рівних можливостей дівчатам та хлопцям у сфері отримання позашкільної освіти</p> <p>Створення умов для зацікавленості дівчат і хлопців у науковій і творчій діяльності</p> <p>Розвиток здібностей та обдарувань дівчат і хлопців, задоволення їх інтересів, інтелектуальних і духовних запитів</p> <p>Сприяння професійній орієнтації та самореалізації дівчат і хлопців</p>	<p>Завдання програми вказують на цілеспрямованість бюджетної програми на забезпечення гендерної рівності</p>
Напрями використання бюджетних коштів	
<p>Надання позашкільної освіти дівчатам та хлопцям</p> <p>Організація всеукраїнських заходів за участю дівчат і хлопців, здібних до наукових досліджень, винахідницької, творчої роботи</p> <p>Направлення хлопців і дівчат для участі в заходах, що проводяться в рамках міжнародного співробітництва</p>	<p>Напрями використання бюджетних коштів відображають дії (заходи), спрямовані на надання публічних послуг у сфері позашкільної освіти з урахуванням потреб дівчат і хлопців</p>
Результативні показники (вибірково)	
<p>Продукту</p> <p>Кількість дітей за науково-технічним напрямом, у тому числі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дівчат – 46 • хлопців – 187 <p>Якості</p> <p>Динаміка збільшення кількості дівчат за науково-технічним напрямом</p>	<p>Результативні показники продукту фіксують гендерний розрив у наданні послуг позашкільної освіти за науково-технічним напрямом на користь хлопців. Результативні показники якості висвітлюють динаміку досягнення мети та виконання завдань щодо забезпечення гендерної рівності</p>
<p>Висновок. Мета, завдання, напрями використання бюджетних коштів та результативні показники відображають цілеспрямованість бюджетної програми на забезпечення гендерної рівності</p>	

За результатами дослідження характеристик бюджетної програми щодо врахування в них гендерних аспектів рекомендується узагальнювати інформацію за формою, наведеною в додатку 2 Методичних рекомендацій.

КРОК 2. Аналіз публічної послуги (послуг)

Другий крок гендерного аналізу бюджетної програми передбачає дослідження публічних послуг, що надаються в межах бюджетної програми.

Усі витрати, що здійснюються за рахунок бюджетних коштів, передбачають надання певної публічної послуги або створення умов для її надання.

Відповідно до Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, затверджених наказом Міністерства фінансів України 29.12.2002 № 1098, напрями використання бюджетних коштів – це дії (заходи), пов'язані з наданням публічних послуг та/або забезпеченням надання таких послуг. Результативні показники бюджетної програми, у свою чергу, висвітлюють обсяг і якість надання публічних послуг.

Принципи бюджетної системи України – принцип ефективності та результативності та принцип субсидіарності – орієнтують розпорядника коштів на якісне надання публічних послуг та їх наближення до безпосереднього споживача.

Метою Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки є побудова сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка здатна надавати якісні державні послуги, ефективно акумулюючи ресурси та розподіляючи їх відповідно до пріоритетів розвитку держави у середньо- та довгостроковій перспективі. Саме на досягнення цієї мети спрямована бюджетна реформа, яка втілюється протягом останніх років.

Публічні послуги можна розглядати у різних ракурсах, деякі з яких пропонуються нижче. Публічна послуга може надаватися безпосередньо фізичній або юридичній особі органами влади або місцевого самоврядування, наприклад, будівництво (придбання) житла для військовослужбовців (за схемою: орган влади – установа / підприємство – споживач). Водночас надання послуг населенню може мати опосередкований характер, наприклад, охорона державного кордону (за схемою: орган влади – установа / підприємство – суспільство). Публічною послугою також є створення умов для надання послуг фізичним і юридичним особам, наприклад, відновлення матеріально-технічної бази санаторію (за схемою: орган влади – установа / підприємство).

Відповідно до Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 90-р (далі – Концепція), послуги, що надаються органами державної влади, органами

місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні, становлять сферу публічних послуг⁴¹.

В контексті цієї Концепції публічні послуги, які розділяються на державні та муніципальні в залежності від суб'єкта, що надає публічні послуги, останні можливо розглядати як результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом відповідно до закону. Так, адміністративна послуга це результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо).

З метою забезпечення належної реалізації прав фізичних та юридичних осіб у сфері надання публічних послуг Указом Президента «Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг» від 4 вересня 2019 року № 647/2019⁴² визначено низку заходів з головним акцентом на спрощенні процедур надання та отримання публічних послуг, забезпеченні їх доступності, зокрема шляхом впровадження електронних сервісів. Згідно із цим указом Кабінет Міністрів має встановити єдині вимоги до надання публічних послуг, зокрема основні показники ефективності, максимальний час очікування, критерії задоволеності громадян, а також запровадити механізм контролю за їх наданням.

У Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471, задекларовано, що бізнес та громадяни України повинні отримувати якісні державні послуги, а також бути здатними захистити свої права та інтереси.

Відповідно до Методичних рекомендацій дослідження публічних послуг, що надаються в межах бюджетної програми, передбачає визначення та аналіз (рис. 1):

- цільових груп отримувачів послуг за ознакою статі та, у разі доцільності, за іншими ознаками: вік, місце проживання, стан здоров'я, етнічне походження, соціально-економічний статус тощо;
- потреб та інтересів цільових груп отримувачів послуг;
- обсягу та якості послуги з точки зору забезпечення потреб та задоволення інтересів цільових груп при наданні послуги;
- рівня розвитку інфраструктури, створеної для надання послуги;
- перешкод у доступі до послуги, в тому числі для жінок, чоловіків та/або їх груп;

41 Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 90. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text>

42 Звіт за результатами гендерного аналізу бюджетної програми «Фінансова підтримка театрів» у 2019 р. / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування в Житомирській області. 2019.

- частки населення, яка відповідно до законодавства може одержувати послугу, проте не користується нею;
- цільових груп надавачів послуг за ознакою статі та, у разі доцільності, за іншими ознаками, зокрема за видами діяльності відповідно до службових обов'язків;
- рівня забезпечення потреб надавачів послуги.

Рис. 1.

Дослідження публічних послуг в рамках гендерного аналізу бюджетної програми

Гендерний аналіз цільових груп отримувачів / користувачів послуг.

Для проведення аналізу цільових груп отримувачів / користувачів послуг доцільно відповісти на такі питання:

1. На задоволення потреб яких цільових груп жінок / чоловіків спрямована послуга?
2. Хто є користувачами / отримувачами публічної (державної чи муніципальної) послуги (жінки, чоловіки та/або їх групи)?
3. Чи однаково жінки та чоловіки користуються різними послугами?
4. Хто не користується послугами і чому? Яка частка населення відповідно до законодавства може одержувати послугу, проте не користується нею?

Для виявлення потреб та інтересів жінок та чоловіків як отримувачів / користувачів послуги рекомендовано провести опитування, фокус-групи тощо.

Гендерний аналіз бюджетної програми обласного бюджету Житомирської області «**Фінансова підтримка театрів**» за 2018 рік виявив такі гендерні розриви⁴³. У місті Житомирі функціонує КП «Житомирський академічний український музично-драматичний театр ім. Івана Кочерги» Житомирської обласної ради, який отримує фінансову підтримку з обласного бюджету. Серед його відвідувачів переважають жінки – 64,7%. Глядачі з міської місцевості становлять 84,3%, причому 80,0% із них – мешканці міста Житомира. Отже, визначена законодавством норма щодо загальнодоступності театрального мистецтва реалізується насамперед для мешканців міста Житомира.

Іноді важко визначити отримувачів / користувачів публічних послуг, особливо якщо бюджетна програма або окрема публічна послуга, що надається в її межах, орієнтована на все населення (наприклад, програми в галузі охорони довкілля, публічного управління, правоохоронної діяльності, інфраструктурні проекти). У такому разі доцільно вжити заходів для визначення **потенційних груп отримувачів / користувачів публічних послуг**, їх вигод та інтересів щодо майбутнього соціального, економічного або іншого ефекту від реалізації програми, публічних послуг, умови для надання яких створюються за рахунок коштів бюджетної програми. Для виявлення потенційної вигоди може бути використана інформація, що міститься в державних програмах, інвестиційних проектах, які реалізуються в межах бюджетних програм; інформація щодо охоплення території України або її окремих регіонів заходами, що здійснюються під час реалізації програм; інформація та показники, на підставі яких головними розпорядниками визначено потребу в коштах, необхідних для реалізації програми, тощо.

Інфраструктурні програми / проекти можуть мати різний вплив на жінок, чоловіків та/або їх групи, хоча й спрямовані на забезпечення потреб усього населення. Нижче на прикладі бюджетної програми наведено переліки потенційних користувачів / отримувачів послуг та потенційних вигід для них.

Результати гендерного аналізу бюджетної програми державного бюджету «**Надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад**» за 2017 – 2019 роки (гендерний аналіз проведено в рамках огляду витрат державного бюджету у 2020 році)

Назва проекту: «Капітальний ремонт дорожнього покриття по вулиці X села XXX».

Потенційні користувачі / отримувачі послуги:

- жінки та чоловіки всіх вікових груп;
- сім'ї з маленькими дітьми;
- жінки та чоловіки з інвалідністю;
- учні та учениці навчальних закладів;
- жінки та чоловіки – власники транспортних засобів;
- жінки та чоловіки – пасажери та водії громадського транспорту;
- жінки та чоловіки – керівники та наймані працівники малих та середніх підприємств.

43 Звіт за результатами гендерного аналізу бюджетної програми «Фінансова підтримка театрів» у 2019 р. / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування в Житомирській області. 2019.

Потенційні вигоди, які отримують користувачі / отримувачі послуги:

- безперешкодний доступ до послуг у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та інших;
- безпечне та безперешкодне пересування транспортними засобами (автомобілями, мотоциклами, велосипедами) по вулиці X села XXX;
- безпечне пішохідне пересування вулицею X села XXX;
- збільшення економічної активності населення села XXX;
- створення більш сприятливого бізнес-клімату, в тому числі для туристичного бізнесу, в селі XXX.

Під час проведення аналізу **програм з охорони довкілля**, необхідно враховувати, що їх вплив на жінок і чоловіків не є гендерно нейтральним. Гендерний аналіз надавачів послуг може виявити розрив у заробітній платі жінок і чоловіків, а також відсутність гендерного балансу на рівні прийняття рішень. Гендерний аналіз користувачів / отримувачів послуг передбачає дослідження, хто саме – жінки або чоловіки – більше користується послугами у сфері охорони довкілля, а якщо не користується, то чому.

Гендерний аналіз надавачів та користувачів / отримувачів послуг Національного природного парку «Білобережжя Святослава», який фінансується в рамках бюджетної програми державного бюджету **«Збереження природно-заповідного фонду»** за 2018 рік

Надавачі послуг – штатні працівники установи.

Загальна чисельність штатних працівників – 43 особи, з них – 18 жінок.

Жінки сконцентровані в бухгалтерії, відділі кадрів та загальногосподарчому відділі, науковому та еколого-освітньому підрозділах.

Чоловіки – в службі державної охорони та загальних підрозділах.

Керівники – 2 особи, чоловіки.

Гендерний розрив у середній заробітній платі на місяць становив 16% на користь чоловіків.

Висновок. Жінки сконцентровані в традиційно «жіночих» видах діяльності, які нижче оплачуються; вони не представлені на керівних посадах.

Отримувачі послуг – відвідувачі парку.

Загальна чисельність відвідувачів парку – 13 500 осіб, із них жінок – 7440.

Гендерний розрив серед відвідувачів – 18,5% на користь жінок.

Висновок. Незважаючи на те, що жінки становлять більшість відвідувачів парку, вони не представлені на рівні прийняття рішень. Це загрожує тим, що їх потреби можуть бути не враховані при створенні / оновленні інфраструктури або визначенні напрямів діяльності цієї установи.

Рекомендація. Для підвищення відвідуваності парку чоловіками необхідно створити екологічно-освітні програми, які б відповідали їх інтересам.

Оскільки всі програми із збереження довкілля передбачають участь громадськості⁴⁴, слід розуміти, на які цільові групи мають бути спрямовані інформаційні кампанії, хто братиме участь у заходах з екологічного виховання й підвищення екологічної культури.

Бюджетні програми та публічні послуги в правоохоронній сфері можуть викликати труднощі з визначенням отримувачів, оскільки орієнтовані на все населення або окремі верстви. Проте потенційними отримувачами / користувачами послуг є жінки та чоловіки, які потребують безпечного середовища. Для надання їм якісних послуг треба розуміти, що насильство та дискримінація, яких зазнають жінки і чоловіки, відрізняються як за видами, так і за ступенем тяжкості⁴⁵.

Аналіз статевої структури потерпілих та порушників може дати інформацію для перегляду підходів до планування видатків у межах реалізації заходів щодо превентивної та профілактичної діяльності, безпеки взятих під захист осіб, надання послуг особам, які зазнали насильства або постраждали від торгівлі людьми, корекційних програм для осіб, які вчинили насильство, тощо.

Також слід враховувати гендерний склад працівників правоохоронних органів, у тому числі їх розподіл за посадами. Гендерний склад надавачів послуг впливає на підходи до організації надання послуг, супровідної інфраструктури та відповідного фінансового забезпечення.

Публічне управління – сфера, покликана своєю діяльністю надати максимальні вигоди для всього населення загалом, однак гендерний аналіз засвідчує суттєві відмінності на рівні представництва жінок і чоловіків у цій сфері, їх розподілу за посадами та напрямками діяльності. Досягнення гендерного балансу на рівні прийняття рішень може бути включено в одне із завдань програм із керівництва та управління.

Окрім того, запити, з якими звертаються до органів влади та місцевого самоврядування жінки, чоловіки та/або їх групи, значно різняться (наприклад, аналіз звернень громадян може засвідчити, що жінки частіше звертаються стосовно питань соціального захисту, комунальної сфери, а чоловіки – стосовно санаторно-курортного лікування, реабілітації, взяття на квартирний облік).

Гендерний аналіз бюджетних програм допомагає дійти висновку, що наслідки від реалізації державної політики, програм, їх фінансового забезпечення не є однаковими для жінок, чо-

44 Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) від 25.06.1998 р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

45 Див.: Денэм Т. Гендер и реформирование полицейских сил. Справочное пособие «Гендер и РСБ». Часть 2, 2008. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/6/75283.pdf>

ловиків та/або їх груп. Такий аналіз стає інструментом для розуміння соціальних процесів і пошуку релевантних практичних відповідей на питання, наскільки забезпечуються потреби жінок і чоловіків, які групи мешканців і мешканок не зможуть скористатися послугами й чому, що необхідно і можливо змінити, аби усунути / мінімізувати перешкоди в доступі до публічних послуг, та яким чином це можна відобразити в бюджетній програмі.

Гендерний аналіз цільових груп надавачів послуг.

Проведення дослідження надавачів публічних послуг передбачає аналіз складу працівників установ / організацій, відповідальних за надання послуг, та працівників, які безпосередньо забезпечують їх надання, у тому числі аналіз кількості жінок і чоловіків на різних посадах.

Дослідження охоплює аналіз за ознакою статі та, у разі доцільності, за іншими ознаками, зокрема, за видами діяльності відповідно до службових обов'язків (за категоріями), за віком працюючих.

Доцільно також проаналізувати представництво жінок і чоловіків на керівних посадах та їх доступ до прийняття рішень. Гендерно збалансоване представництво на рівні керівництва сприяє не тільки врахуванню потреб обох статей користувачів послуг при прийнятті рішень, а й досягненню цілей гендерної рівності, зокрема забезпечення рівних можливостей представництва жінок і чоловіків на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті⁴⁶.

Крім того, надавачів послуги доцільно проаналізувати з точки зору потреб користувачів – жінок і чоловіків – у наданні послуги особою конкретної статі (на митниці, в поліції, лікарні, судових органах тощо). Зокрема, за Законом України «Про Національну поліцію» поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі (тобто жінка може перевірити жінку, чоловік – чоловіка)⁴⁷.

Гендерний аналіз надавачів послуг також може охоплювати рівень забезпечення їхніх потреб. Тому під час такого аналізу доцільно з'ясувати, чи забезпечені гідні й безпечні умови праці, оскільки цей фактор безпосередньо впливає на якість надання послуг.

Ключовими питаннями для проведення гендерного аналізу надавачів послуг є такі:

1. Хто надає публічну послугу в межах програми (жінки / чоловіки)?
2. Чи є гендерний баланс серед працівників, які безпосередньо надають послуги? Якщо

46 Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

47 Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

- немає, то чому?
3. Особи якого віку переважають серед надавачів послуг? Якщо наявний дисбаланс за віковою ознакою, як це впливає на надання послуг?
 4. Чи існує збалансоване представництво жінок і чоловіків на рівні прийняття рішень?
 5. Чи забезпечені потреби надавачів послуг – жінок і чоловіків – у гідних та безпечних умовах праці?

Гендерний аналіз персоналу Комунального закладу «**Черкаський обласний протитуберкульозний диспансер**» Черкаської обласної ради засвідчив таке. У 2015 році частка жінок серед медичного персоналу закладу становила 95%. При цьому частка жінок, які працювали на посадах молодшого медичного персоналу, дорівнювала 89% від загальної кількості жінок, а на посаді лікаря – 11%.

Інша картина спостерігалася щодо чоловіків: серед загальної кількості чоловіків, які працювали на той час в цьому закладі, частка тих, хто обіймав посаду лікаря, – 56%, молодшого медичного персоналу – 44%⁴⁸.

Це може свідчити про низький рівень заробітної плати, фемінізацію сфери, непрестижність роботи. Водночас така представленість дисонує з користувачами послуг, більше ніж 70% з яких становлять чоловіки.

Гендерний аналіз обсягу та якості послуг.

Під час аналізу обсягу публічних послуг визначають, чи достатньою є кількісна пропозиція (кількість) послуг відповідно до потенційної кількості отримувачів / користувачів – жінок, чоловіків та/або їх груп. Загальне питання щодо кількості зводиться до того, чи достатньо шкіл, медичних закладів, інфраструктурних об'єктів, громадського транспорту та, чи здатні вони забезпечити потреби жінок і чоловіків, дівчат і хлопців у відповідних послугах.

Аналіз якості публічних послуг передбачає визначення відповідності наданих послуг встановленим стандартам або очікуванням жінок, чоловіків та/або їх груп, наскільки послуга може задовольнити потреби та інтереси жінок та чоловіків різного віку, соціального статусу, місця проживання, стану здоров'я тощо. Якісна послуга має відповідати критеріям гендерної справедливості, інклюзивності, доступності, прийнятності, безпечності та адаптивності⁴⁹.

Гендерна справедливість передбачає рівноправність і справедливість у розподілі благ і відповідальності між жінками та чоловіками. Публічні послуги мають бути орієнтованими на забезпечення потреб жінок і чоловіків.

48 Звіт за результатами гендерного бюджетного аналізу програм у сфері охорони здоров'я у Черкаській області у 2016 р. /Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування в Черкаській області, 2016. С. 15.

49 Gender-Responsive Public Services: Framework 2018. Aclonaid, 2018. URL: https://actionaid.org/sites/default/files/grps_2018_online.pdf

Інклюзивність проявляється у врахуванні при наданні публічних послуг прав, потреб і можливостей осіб, які можуть мати обмеження у доступі до активного суспільного життя. За різними ознаками до таких осіб можна віднести безробітних, людей з інвалідністю, хворих на соціально небезпечні хвороби (СНІД, туберкульоз), внутрішньо переміщених осіб та ін. Гендерна чутливість передбачає врахування потреб у забезпеченні послугами жінок і чоловіків, які належать до усіх груп населення.

Доступність – це можливість для всіх без винятку потенційних отримувачів / користувачів отримати публічну послугу. Доступність може розглядатися у двох аспектах: економічному та фізичному.

Публічна послуга має бути економічно доступною для всіх чоловіків, жінок та/або їх груп без виключень. Економічна недоступність послуги дискримінує перш за все соціально незахищені верстви населення.

Фізична доступність публічної послуги означає, що віддаленість, місце, час, інфраструктура надання послуги не створюють незручностей та перешкод для тих, хто хоче її отримати. Зокрема, це стосується людей з інвалідністю, осіб з дітьми.

Прийнятність означає, що публічні послуги сприймаються жінками і чоловіками як доречні, недискримінаційні та відповідні сучасним культурним нормам. Наприклад, система запису до лікаря за телефоном дискримінує людей, які мають вади слуху; прийняття в секцію боксу тільки хлопців дискримінує дівчат.

Безпечність передбачає, що в процесі отримання послуги отримувач / користувач не наражається на загрозу своєму життю та здоров'ю. Це особливо стосується вирішення питань безпеки у населених пунктах, як-от безпечний громадський транспорт, адекватне вуличне освітлення, надійна система реагування на злочинні випадки тощо.

Адаптивність характеризує можливість оновлювати та пристосовувати надання гендерно чутливих публічних послуг до соціального-економічного контексту й обставин, які можуть змінюватись через мінливі соціальні, економічні та політичні тенденції; міські та сільські умови; розрив між поколіннями; конфлікти, кліматичні та природні катастрофи, пандемію тощо.

Статистичні дослідження говорять про те, що сільське населення має більш обмежений доступ до публічних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, інфраструктури тощо. Програми, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів мають бути адаптованими для подолання наявних розривів в доступі до публічних послуг.

Ключові питання для проведення гендерного аналізу обсягу та якості публічної послуги є такими:

1. Чи достатній обсяг наданих послуг для задоволення попиту на них різних цільових груп?
2. Чи відповідають ці послуги різним потребам та інтересам жінок, чоловіків та/або їх груп?
3. Чи відповідають послуги встановленим стандартам (якщо такі існують)?
4. Чи є послуги інклюзивними, тобто доступними для соціально виключених груп?
5. Чи є послуги фізично та економічно доступними для жінок, чоловіків та/або їх груп?
6. Чи не дискримінують послуги жінок, чоловіків та/або їх групи?
7. Чи є послуги безпечними?
8. Чи актуальні наявні публічні послуги?
9. Наскільки жінки / чоловіки задоволені якістю наданих послуг?

Гендерний аналіз інфраструктури, створеної для надання публічних послуг

Під час аналізу інфраструктури, створеної для надання публічних послуг, треба розглянути фізичну доступність закладів для літніх людей, осіб із фізичними вадами, сімей з маленькими дітьми та ін.

Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) Шумської міської ради

Центр розміщено в центральній частині міста на першому поверсі адміністративної будівлі. Місце розташування ЦНАП має розвинуту інфраструктуру, зокрема зупинка громадського транспорту – в трьох хвилинах ходьби від нього. На вході до приміщення розміщено інформаційну вивіску з найменуванням Центру та табличку з його розкладом роботи. Вхід до ЦНАП облаштований пандусом для осіб з обмеженими фізичними можливостями. На прилеглій до ЦНАП території є місце для безоплатної стоянки автомобільного транспорту суб'єктів звернень, що надає відвідувачам додаткові зручності.

Опис свідчить, що інфраструктура забезпечує доступ до адміністративних послуг людей з інвалідністю, батьків із маленькими дітьми, осіб, які користуються публічним або керують автомобільним транспортом.

Отже, під час такого аналізу можуть бути досліджені розклад роботи установ та організацій, облаштування прилеглої території, транспортне сполучення, графік руху транспорту, наявність зручних та доступних електронних сервісів для доступу до послуг жінок і чоловіків різного віку, соціального статусу, місця проживання, стану здоров'я тощо.

Через графік роботи **муздрамтеатру в місті Житомирі** (зазвичай показ вистав триває з 19:00 до 21:00), незручне транспортне сполучення та відсутність можливості придбати квиток онлайн культурна послуга майже недоступна жителям віддалених населених пунктів.

Для визначення ступеня безпеки інфраструктури, створеної для надання публічних послуг, можуть бути проаналізовані дороги, які ведуть до закладів надання послуг, зокрема, на наявність дорожніх знаків, розмітки, пішохідних переходів, звукової сигналізації для людей із вадами слуху. Також на безпеку об'єктів інфраструктури впливає наявність відповідного освітлення, системи термінового зв'язку з поліцією, антиковзного покриття, інших засобів безпеки.

Під час аналізу бюджетних програм, спрямованих на розвиток інфраструктури, створеної для надання публічних послуг, варто виходити з позиції, що стала інфраструктура, яку буде використовувати й цінувати громада, заощадить кошти, оскільки вдасться уникнути її перестройки та модифікації, які є надто затратними.

Отже, здійснюючи гендерний аналіз інфраструктури, слід відповісти на такі питання:

1. Чи забезпечує інфраструктура максимальне її використання різними цільовими групами жінок і чоловіків?
2. Чи забезпечує інфраструктура рівний доступ до публічних послуг жінок та чоловіків, які мають різні потреби залежно від віку, місця проживання, стану здоров'я, наявності маленьких дітей тощо?
3. Хто – жінки, чоловіки та/або їх групи – не мають доступу до послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, мистецтва і культури? Як може бути поліпшена інфраструктура, щоб забезпечити цей доступ?
4. Чи безпечний публічний простір для жінок, чоловіків, дівчат і хлопців (зокрема, чи є тротуари, пішохідні переходи, освітлення тощо)?

Під час проведення гендерного аналізу бюджетної програми слід також взяти до уваги, що в межах однієї програми може надаватися кілька публічних послуг. У такому разі аналіз має охопити користувачів і надавачів кожної з них.

За результатами гендерного аналізу публічних послуг, що надаються в межах бюджетної програми, рекомендується узагальнити інформацію за формою у додатку 2 Методичних рекомендацій.

КРОК 3. Дослідження підходів до визначення обсягу та розподілу коштів за напрямками використання бюджетних коштів

На цьому етапі здійснюють аналіз кількісних та вартісних факторів, які впливають на обсяг коштів, спрямованих на реалізацію програми, та підходів до розподілу коштів між отримувачами / користувачами послуг у межах програми.

Джерелами інформації для такого аналізу є бюджетні запити, паспорта бюджетних програм та звіти про їх виконання, кошториси, зведення показників спеціального фонду кошторису, форми № 2мд «Звіт про виконання загального фонду кошторису установи», форми № 4-1мд «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги, що надаються бюджетними установами», форми № 4-2мд «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень бюджетних установ», форми № 4-3мд «Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду» та ін.

Під час гендерного аналізу видатків бюджетної програми важливо відповісти на такі питання:

1. Якою є сума видатків на надання публічної послуги в межах бюджетної програми?
2. Які середні видатки на надання послуги одній особі (у тому числі одній особі-жінці та одній особі-чоловіку)?
3. Чи видатки бюджетної програми справедливо розподіляються між жінками та чоловіками?

Видатки на надання публічної послуги складаються з видатків загального та спеціального фондів бюджетної програми.

У деяких сферах діють нормативно-правові акти, які визначають різні норми для жінок і чоловіків, хлопців і дівчат щодо забезпечення їх речовим майном, одягом, взуттям, аксесуарами, інвентарем індивідуального користування, харчуванням (наприклад, жінок і чоловіків – військовослужбовців; спортсменів і спортсменок; дітей різного віку та різних категорій у навчальних та дитячих закладах)⁵⁰.

Якщо бюджетна програма або окрема публічна послуга, що надається в її межах, орієнтована на все населення (наприклад, інфраструктурні проєкти), то відповідно слід виокремити потенційні групи отримувачів / користувачів публічних послуг та визначити кількість жінок і чоловіків.

Обсяги коштів та особливості їх розподілу можуть залежати від гендерно зумовленої поведінки жінок і чоловіків.

Гендерний аналіз бюджетної програми обласного бюджету Черкаської області з протидії захворюванню на туберкульоз в Черкаській області засвідчив, що в цій області (як і загалом в Україні) захворюваність на туберкульоз більш поширена серед чоловіків (69%),

50 Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2013 р. № 689. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2013-%D0%BF#Text>; Про затвердження норм харчування у навчальних та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.2004 р. № 1591. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-2004-%D0%BF#Text>; Про затвердження норм матеріального та нормативів фінансового забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також вихованців шкіл-інтернатів: наказ Міністерства освіти і науки України від 17.11.2003 р. № 763. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-04#Text>

ніж серед жінок (31%). Ця тенденція зберігається як серед жителів сільської, так і міської місцевості.

Частка чоловіків значно переважає серед хворих на ко-інфекцію (поєднання туберкульозу та ВІЛ/СНІДу) – 72% та хворих на мультирезистентний туберкульоз (ускладнена форма, що має стійкість до декількох препаратів у схемі лікування) – 69%. Чоловіки не проводять вчасно діагностику, частіше, ніж жінки, переривають лікувальний процес та менш дисципліновано дотримуються схеми лікування туберкульозу, внаслідок чого ускладнюються його форми, збільшуються тривалість та вартість лікування. Крім соціально-економічних факторів, така модель поведінки зумовлена стереотипними уявленнями про «справжнього» чоловіка, якому слід бути терпачим та не перебувати під опікою (навіть лікарів).

Вартість лікування мультирезистентного туберкульозу в 4–5 разів вища порівняно з уперше виявленими випадками. Розрахунки вартості лікування різних категорій хворих на туберкульоз подано в таблиці 4.

Таблиця 4

Вартість лікування різних категорій хворих на туберкульоз (2016 рік)⁵¹

Для вперше виявлених хворих на активний туберкульоз та його рецидив (1–3-тя категорії)	Для хворих на мультирезистентний туберкульоз (4-та категорія)
Тривалість курсу лікування хворих – усього 6–12 місяців, у т. ч. в стаціонарі (в середньому) – 80 днів	Тривалість курсу лікування хворих – усього 20 місяців, у т. ч. в стаціонарі (в середньому) – 170 днів
Вартість 1 дня (без урахування медикаментів) – 282,67 грн	
Видатки на лікування 1 хворого протягом його перебування в стаціонарі	
22,6 тис. грн	48,1 тис. грн
Середні видатки протитуберкульозного диспансеру на медикаменти на 1 день стаціонарного лікування	
11,21 грн, у т. ч. обласний бюджет – 8,08 грн, державний бюджет – 3,13 грн	119,54 грн, у т. ч. обласний бюджет – 3,76 грн, державний бюджет – 22,94 грн, інші джерела – 92,84 грн
Загальна вартість курсу протитуберкульозних препаратів – 2,0–4,0 тис. грн	Загальна вартість курсу протитуберкульозних препаратів – 53,9–107,0 тис. грн
Видатки на лікування 1 хворого	
24,6–26,6 тис. грн	102,0–155,1 тис. грн
Вартість лікування випадків мультирезистентного туберкульозу у 4–5 разів вища, ніж уперше виявлених випадків активного туберкульозу	

51 Звіт за результатами гендерного бюджетного аналізу програм у сфері охорони здоров'я у Черкаській області у 2016 р. / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування у Черкаській області. 2016. С. 38.

Навіть за умови рівної кількості жінок і чоловіків витрати можуть бути розподілені непропорційно, що потребує від головних розпорядників коштів більш детального аналізу та з'ясування причин такого стану речей.

Гендерний аналіз бюджетної програми державного бюджету «**Реалізація Міністерством закордонних справ України повноважень з проведення зовнішньої політики України, організація і контроль за діяльністю закордонних дипломатичних установ України**» за 2017 рік засвідчив таке.

Серед працівників означеного міністерства у 2017 році за кордоном навчалися 32 чоловіки (52,5%) і 29 жінок (47,5%), однак чоловіки в середньому перебували на навчанні 11 днів, а жінки – 4, що зрештою вплинуло на розподіл видатків на чоловіків і жінок – 68,5 та 31,5% відповідно (табл. 5)⁵².

Отримані дані потребують більш детального вивчення причин такої ситуації, оскільки можуть впливати на створення нерівних можливостей кар'єрного зростання жінок і чоловіків.

Таблиця 5

Інформація щодо навчання службовців за кордоном у 2017 році

Показник	Чоловіки	Жінки
Кількість осіб, які навчалися за кордоном	32	29
Кількість днів навчання	344	116
Середня кількість днів навчання на 1 особу	11	4
Сума видатків на навчання за рік, грн	355 962	163 914
Середні витрати на одне навчання, грн	11 123,8	5652,2

Під час гендерного аналізу бюджетної програми може виявитися, що видатки в її межах на персонал (заробітна плата) мають велику питому вагу. За таких обставин розпорядникам коштів важливо зрозуміти, чи можливо виміряти ефективність та якість надання публічних послуг жінкам, чоловікам та/або їх групам у межах аналізованої програми.

За результатами гендерного аналізу бюджетної програми обласного бюджету Кіровоградської області «**Бібліотеки**» за 2016 рік⁵³ виявлено, що із загальної суми видатків видатки на оплату праці в бібліотеках становили 80,8% (49,1 млн грн); видатки на поточне утримання (у тому числі енергоносії) – 14,8% (9 млн грн); капітальні видатки (у тому числі поповнення бібліотечних фондів) – 4,4% (2,7 млн грн). Дуже мало видатків спрямовується на модернізацію бібліотечних послуг, поповнення бібліотечних фондів та витратні матеріали під час проведення масових заходів, що може негативно впливати на якість надаваних послуг.

52 Звіт за результатами гендерного аналізу бюджетної програми «Реалізація Міністерством закордонних справ України повноважень з проведення зовнішньої політики України, організація і контроль за діяльністю закордонних дипломатичних установ України», 2018.

53 Звіт за результатами гендерного аналізу бюджетної програми «Бібліотеки» у 2016 р. / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування в Кіровоградській області. 2017. С. 22–24.

У 2016 році середня заробітна плата працівників бібліотек у Кіровоградській області склала 3500 грн, що, відповідно, було на 13 та 33% менше середньої заробітної плати по області та по Україні. Через низьку заробітну плату за бібліотечною професією закріпився імідж «жіночої», відбувається фемінізація галузі. Із загальної кількості працівників бібліотек Кіровоградської області жінки складають 92%, у тому числі серед бібліотекарів – 96,3%. Чоловіки, які працюють у бібліотеках, переважно зайняті на посадах робітників та спеціалістів з обслуговування комп'ютерної техніки.

Здійснюючи аналіз розподілу бюджетних коштів на отримувачів / користувачів послуг за статтю, важливо акцентувати увагу на таких питаннях:

1. Чи забезпечено справедливий та неупереджений розподіл бюджетних коштів при плануванні та виконанні бюджетної програми, наданні публічних послуг жінкам, чоловікам та/або їх групам?
2. Чи надаються жінкам, чоловікам та/або їх групам за необхідності окремі послуги, які відповідають їх конкретним потребам?
3. Чи сприяє розподіл бюджетних коштів скороченню гендерних розривів, подоланню дискримінації та забезпеченню рівних прав і можливостей жінок та чоловіків?

2.4. Підготовка висновків та прийняття рішень за результатами гендерного аналізу бюджетної програми

На кожному з кроків гендерного аналізу бюджетної програми важливо підсумовувати отриману інформацію. Висновки мають містити дані, які дадуть змогу сформулювати пропозиції та прийняти рішення щодо усунення / зменшення гендерних розривів, подолання гендерної дискримінації та посилення гендерної чутливості бюджетної програми.

За результатами гендерного аналізу бюджетної програми рекомендується узагальнювати інформацію за формою з додатка 2 Методичних рекомендацій. Приклад її заповнення подано в додатку Г.

Пропозиції за результатами гендерного аналізу бюджетної програми можуть містити інформацію щодо:

- включення гендерних аспектів до бюджетної програми (до її назви, мети, завдань, напрямів використання коштів, результативних показників);
- заходів із подальшого застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі (повторний гендерний аналіз, розширення аналізу на об'єкти, не охоплені попереднім аналізом (послуги, отримувачів, надавачів тощо);
- заходів із посилення гендерної рівності (шляхи зменшення гендерних розривів, усунення гендерної дискримінації, забезпечення потреб, задоволення інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп);

- удосконалення процесу збирання та оброблення даних, запровадження нових та/або перегляду наявних форм статистичної та адміністративної звітності, реєстрів, переліку даних внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, проведення опитування.

На основі висновків та пропозицій, розроблених за результатами гендерного аналізу бюджетної програми, розпорядники бюджетних коштів та інші учасники бюджетного процесу приймають рішення відповідно до своєї компетенції. Наприклад:

- щодо включення гендерного аспекту до характеристик бюджетної програми (мети, завдань, напрямів використання коштів, результативних показників);
- про посилення гендерної чутливості бюджетної програми (якщо програма вже містить деякі гендерні аспекти, можна визначити нові завдання, напрями використання коштів та результативні показники, які свідчитимуть про подальше просування в напрямі скорочення гендерних розривів і подолання гендерної дискримінації);
- щодо подальшого застосування гендерного підходу (включення відповідних заходів в плани діяльності; удосконалення збирання гендерної статистики; проведення опитування жінок, чоловіків та/або їх груп – отримувачів / користувачів послуг; розроблення стандартів послуг тощо).

Рішення за результатами гендерного аналізу бюджетної програми приймають з урахуванням бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України на відповідний рік (рішенням про місцевий бюджет), та/або фінансових обмежень на плановий та наступні за плановим два бюджетних періоди, визначених відповідно до законодавства.

Гендерний аналіз бюджетної програми державного бюджету «**Забезпечення виконання завдань та функцій Національної гвардії України**» за 2017 рік⁵⁴ виявив пряму гендерну дискримінацію, а саме: військовослужбовці-жінки не забезпечені бронежилетами, польовою та повсякденною формою одягу з урахуванням їх антропометричних даних. Основою дискримінації є те, що норми забезпечення речовим майном не беруть до уваги статеві особливості, за винятком деяких позицій повсякденної форми одягу. Окрім того, існує ще кілька гендерних проблем:

- бронежилети для військовослужбовців-чоловіків неналежного розміру через те, що не збирається інформація про потреби;
- жінки / чоловіки-військовослужбовці, які мають дітей, позбавлені можливості доглядати за ними під час виконання службових завдань.

Ці проблеми впливають на безпеку життя військовослужбовців-жінок і військовослужбовців-чоловіків та якість виконання ними службово-бойових завдань.

За результатами гендерного аналізу запропоновано зміни до кількох блоків програми.

54 Звіт за результатами гендерного аналізу програм Національної гвардії України. 2018. С. 12–17.

Зміни до завдань програми:

1. Забезпечення речовим майном та матеріально-технічне забезпечення жінок / чоловіків-військовослужбовців з урахуванням їхніх потреб.
2. Гармонізація сімейного і професійного життя жінок / чоловіків-військовослужбовців.

Зміни до напрямів використання коштів:

1. Забезпечення рівних можливостей для несення бойової служби та виконання службово-бойових завдань жінками / чоловіками-військовослужбовцями.
2. Забезпечення особового складу належними видами утримання з урахуванням потреб жінок / чоловіків.
3. Матеріально-технічне забезпечення жінок / чоловіків-військовослужбовців з урахуванням їхніх потреб.

Зміни до результативних показників програми:

Показників продукту:

1. Придбано засобів бронезахисту протикульового та спеціального класів для особового складу з урахуванням потреб (тис. од.):
 - жінок;
 - чоловіків.
2. Придбано комплектів польової форми одягу для особового складу з урахуванням потреб (тис. од.):
 - жінок;
 - чоловіків.
3. Дитячі куточки / кімнати в підрозділах Національної гвардії України (НГУ) (од./ кількість дітей).

Показників ефективності:

1. Середня вартість придбання засобів бронезахисту протикульового та спеціального класів для особового складу з урахуванням потреб (тис. грн):
 - жінок;
 - чоловіків.
2. Середня вартість придбання комплектів польової форми одягу для особового складу з урахуванням потреб (тис. грн):
 - жінок;
 - чоловіків.
3. Середня вартість утримання одного дитячого куточка / кімнати в підрозділах НГУ (тис. грн).

Показників якості:

1. Рівень забезпечення засобами бронезахисту протикульового та спеціального класів особового складу з урахуванням потреб (%):
 - жінок;
 - чоловіків.
2. Рівень забезпечення польовою формою одягу особового складу з урахуванням потреб (%):
 - жінок;
 - чоловіків.
3. Рівень завантаженості дитячих куточків / кімнат в підрозділах НГУ (%).

Рекомендовано такі заходи з посилення гендерної рівності та подолання гендерних розривів:

1. Запровадити збирання даних із розподілом за статтю по всіх напрямках діяльності НГУ.
2. Провести навчання керівників НГУ щодо застосування гендерного підходу в бюджетному процесі як інструменту підвищення ефективності реформування сектору безпеки й оборони.
3. Провести дослідження щодо врахування гендерного підходу при створенні системи самодостатніх військових баз на території гарнізонів з інфраструктурою для розміщення військових частин, служб житлових та соціальних об'єктів для військовослужбовців та їхніх сімей.

Спрямованість бюджетної програми на забезпечення гендерної рівності може виражатися у її завданнях та результативних показниках (табл. 6).

Таблиця 6

Паспорт бюджетної програми обласного бюджету Чернівецької області «Надання загальноосвітньої середньої освіти спеціальними загальноосвітніми школами-інтернатами, школами та іншими навчальними закладами для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» (2014, 2015 роки)

Гендерно нейтральне формулювання	Гендерно чутливе формулювання
Мета бюджетної програми. Забезпечення надання загальної середньої освіти дітям, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку	Мета бюджетної програми. Створення умов для надання повної загальної середньої освіти дітям, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, з урахуванням гендерних аспектів
Завдання. Забезпечити надання загальної середньої освіти дітям, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку в комплексі з корекційно-розвитковою роботою, медичною реабілітацією	Завдання. Забезпечити рівні можливості для отримання дошкільної, початкової, базової та повної загальної середньої освіти й реабілітаційних послуг дівчатами та хлопцями, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, з урахуванням нозології захворювання
Результативні показники	
Продукт:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Чисельність учнів (вихованців) – осіб. 2. Кількість осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, яким буде виплачуватися одноразова грошова допомога при працевлаштуванні, – осіб. 3. Середньорічна кількість путівок, яку планується придбати, – од. 4. Кількість оздоровлених учнів – осіб 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кількість учнів: дівчат / хлопців – осіб. 2. Кількість дітей пільгових категорій: дівчат / хлопців – осіб. 3. Кількість випускників, із них: випускників 9–10 класів (дівчат / хлопців) – осіб; випускників 11–12 класів (дівчат / хлопців) – осіб

Гендерно нейтральне формулювання	Гендерно чутливе формулювання
Ефективність:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Діто-дні відвідування – діто-дні. 2. Витрати на 1 дитину, яку планується оздоровити, – грн 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Середні поточні витрати на 1 вихованця (дівчину / хлопця) – грн. 2. Середні витрати на одяг, взуття, засоби гігієни, канцелярські товари і шкільне приладдя на 1 вихованця (дівчину / хлопця) – грн
Якість:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Кількість днів відвідування – од. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Частка дітей-випускників (дівчат / хлопців), які продовжать навчання: <ul style="list-style-type: none"> • у спеціальних навчальних закладах для отримання повної загальної середньої освіти; • у професійно-технічних навчальних закладах; • у вищих навчальних закладах

При формуванні гендерних результативних показників слід надавати перевагу тим із них, які висвітлюють послідовні зміни (динаміку) в досягненні гендерної рівності: зменшення гендерних розривів, усунення гендерної дискримінації тощо. Однак використання в паспорті бюджетної програми результативних показників затрат та продукту, розподілених за статтю, допомагає висвітлити наявні гендерні розриви чи дискримінацію у відповідній бюджетній програмі. Це дає підставу для формування відповідних показників якості, що висвітлюють прогрес у досягненні гендерної рівності. Наприклад, якщо хлопці становлять 100% учнів у загальноосвітніх школах-ліцеях з посиленою військово-фізичною підготовкою, то це може бути відображено в показниках продукту для того, щоб в показниках якості сформувані показник «збільшення частки дівчат серед учнів до 15%».

За результатами гендерного аналізу бюджетної програми обласного бюджету Вінницької області «**Майбутнє Вінниччини в збереженні здоров'я громадян**» на 2016–2020 роки в частині «Протидія епідемії ВІЛ-інфекції та СНІДу» та «Обласної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів В і С у Вінницькій області на 2014–2016 роки» отримано такі дані ⁵⁵:

1. Обстеженнями на вірусні гепатити в 2015 році охоплено не більше 1,5% населення області, причому більшість із загальної кількості обстежених складають донори.
2. У 2016 році серед уперше зареєстрованих випадків інфікування ВІЛ чоловіки становили 57,1%, жінки – 42,9%. Як серед жінок, так і серед чоловіків збільшується кількість осіб, виявлених на пізніх стадіях захворювання (III–IV), але темпи поширення захворюваності серед жінок набагато вищі.

55 Звіт за результатами гендерного бюджетного аналізу обласної програми «Майбутнє Вінниччини в збереженні здоров'я громадян» на 2016–2020 роки в частині «Протидія епідемії ВІЛ-інфекції та СНІДу» та «Обласної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів В і С у Вінницькій області на 2014–2016 роки» / Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування у Вінницькій області. 2017. С. 71.

3. Сільське населення обмежене в доступі до обстежень, у тому числі на ВІЛ/СНІД та хронічні вірусні гепатити В і С, та в доступі до інших послуг через слабку мобільність, віддаленість від місць забору крові, низьку платоспроможність та неознаність.
4. Під час обстеження батьків діти залишаються без нагляду, тому потрібно забезпечити зручності та підтримку для пацієнтів із дітьми (особливо для жінок), щоб вони могли отримати необхідні послуги, в тому числі повноцінне обстеження.

На основі отриманих даних прийнято рішення:

- у 2017 році виділити 60 тис. грн на створення та функціонування кімнати денного перебування дитини в обласному Комунальному закладі «Вінницький обласний клінічний Центр профілактики і боротьби зі СНІДом»;
- у 2017 році виділити з обласного бюджету 200 тис. грн на придбання тест-систем і швидких тестів для обстеження на ВІЛ, гепатити та інфекції, що передаються статевим шляхом;
- передбачити в обласному бюджеті на 2018 рік кошти на придбання та оснащення спеціалізованої мобільної амбулаторії для обстеження міського і сільського населення області щодо інфікування ВІЛ, вірусними гепатитами В та С, а також інфекціями, що передаються статевим шляхом.

2.5. Моніторинг виконання гендерно чутливих бюджетних програм

Відповідно до частини 6 статті 20 Бюджетного кодексу України здійснення моніторингу виконання бюджетної програми (далі – моніторинг) відбувається в межах оцінки її ефективності під час виконання державного та місцевих бюджетів.

Відповідно до Порядку здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 19.05.2020 року. № 223, моніторинг передбачає відстеження на систематичній основі стану виконання заходів бюджетної програми та досягнення її результативних показників⁵⁶.

Моніторинг виконання заходів бюджетної програми та результативних показників, які містять гендерні аспекти, здійснюється в рамках загального моніторингу виконання відповідної бюджетної програми.

Якщо бюджетна програма враховує гендерні аспекти та містить характеристики щодо цілеспрямованості на забезпечення гендерної рівності, тобто є гендерно чутливою, головні розпорядники бюджетних коштів у межах своїх повноважень здійснюють моніторинг щодо зменшення гендерних розривів, усунення гендерної дискримінації, забезпечення потреб, задоволення інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп у процесі її реалізації. У цьому випадку відстежується стан виконання заходів бюджетної програми та результативних показників з точки зору рівня досягнення мети та виконання завдань щодо забезпечення гендерної рів-

⁵⁶ Порядок здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету: наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2020 р. № 223. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE34929>

ності в певній сфері діяльності.

Головний розпорядник організовує та здійснює моніторинг виконання бюджетної програми протягом поточного бюджетного періоду, в тому числі заходів бюджетної програми та результативних показників, які висвітлюють гендерні аспекти, з метою своєчасного прийняття управлінських рішень для попередження відхилень від запланованих параметрів та забезпечення цільового, ефективного й результативного використання бюджетних коштів.

Для моніторингу виконання бюджетної програми з точки зору забезпечення гендерної рівності головний розпорядник з урахуванням пропозицій розпорядників коштів нижчого рівня визначає:

- набір даних, що підлягають моніторингу (у тому числі гендерні результативні показники та дані (показники), що використовуються для їх розрахунку);
- джерела та способи отримання інформації для моніторингу;
- періодичність збирання відповідних даних;
- підходи до систематизації та оброблення інформації;
- форму представлення результатів моніторингу.

При здійсненні моніторингу гендерно чутливої бюджетної програми важливо використовувати гендерні показники, що вказують на прогрес або його відсутність у досягненні визначених завдань та результативних показників щодо забезпечення гендерної рівності у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник.

Результатом проведення моніторингу гендерно чутливої бюджетної програми є прийняття своєчасних управлінських рішень для попередження відхилень від запланованих показників у забезпеченні потреб та задоволенні інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп. Прийняті управлінські рішення головний розпорядник коштів доводить розпорядникам коштів нижчого рівня, одержувачам бюджетних коштів.

За підсумками моніторингу виконання бюджетної програми з точки зору забезпечення гендерної рівності може виникнути потреба в переструктуруванні бюджетних асигнувань та/або змінах у завданнях, напрямках використання бюджетних коштів та результативних показниках з метою впливу на задоволення потреб і забезпечення інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп. В цьому разі головний розпорядник коштів готує відповідні пропозиції щодо внесення змін до бюджетних призначень поточного бюджетного періоду, розпису державного бюджету та паспортів бюджетних програм.

Дані, отримані в процесі моніторингу, надалі враховуються при проведенні гендерного аналізу бюджетних програм, а також при формуванні пропозицій до Бюджетної декларації та бюджетного запиту.

РОЗДІЛ 3

ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

3

Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі нині стало однією з поширених стратегій сприяння гендерній рівності в багатьох країнах світу. Це закономірний процес, адже означений підхід орієнтований на задоволення інтересів та забезпечення потреб людей у всій їхній різноманітності, він доповнює процеси реформування і вдосконалення бюджетної сфери, які здійснюються урядами багатьох держав.

Австралія стала першою країною, яка розпочала реалізовувати ініціативи з гендерного бюджетування. Так, у 1984 році був представлений звіт «Жіноча бюджетна доповідь», у якому вперше здійснено спробу аналізу бюджетних заходів крізь призму їх впливу на жінок. Упродовж 1980–1990 років в Австралії «жіночі» бюджети готувалися на різних рівнях і були першими гендерними бюджетними ініціативами.

В 1995 році Південно-Африканська Республіка та Філіппіни за прикладом Австралії запровадили гендерну експертизу бюджету. Надалі таку модель почали використовувати в багатьох інших країнах.

У Європі концепція гендерно орієнтованого бюджетування (ГОБ) з'явилася наприкінці 1990 – на початку 2000 року як інструмент підзвітності, який уряди використовували для посилення економічного зростання. Нині вже понад 90 країн світу мають досвід впровадження гендерно орієнтованих бюджетних ініціатив. Усі ці ініціативи відрізняються одна від одної за методикою застосування, змістом, джерелами, обсягом даних, які використовуються під час гендерного аналізу, тощо.

Упродовж трьох десятиліть з моменту запровадження ГОБ змінювались підходи до його імплементації, що зумовлено як розвитком самої методології, так і вимогами різноманітних міжнародних правових актів, котрі заклали його основи.

Так, на виконання численних міжнародних угод уряди зобов'язались дотримуватися принципу достатнього фінансування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат, розширення участі жіночих організацій у партнерстві задля розвитку, а також продовжувати зміцнювати ГОБ шляхом покращення процесу систематичного відстеження виділення коштів на цілі забезпечення гендерної рівності. Для виконання означених зобов'язань необхідно докладати більше зусиль з метою інституалізації гендерного бюджетування на всіх рівнях. Саме тому, запроваджуючи його, уряди деяких країн (наприклад, Австрії, Ісландії, Південної Кореї, Мексики, Нідерландів, Іспанії, Канади) інтегрували гендерний підхід у своє бюджетне законодавство. В інших країнах, де законодавчо закріплено більш широкі принципи гендерної рівності (наприклад, у деяких північних країнах, Бельгії), бюджетний орган надає рекомендації щодо впровадження гендерного підходу в бюджетний процес.

Значна частина діяльності з просування ГОБ у світі була ініційована і підтримана міжнародними організаціями, зокрема ООН, Європейською комісією, Секретаріатом Співдружності, ОБСЄ та іншими. Наразі гендерні бюджетні ініціативи впроваджуються як на міжнародному, так і на національних та місцевих рівнях. Їх ініціюють і в розвинутих країнах, і в країнах, що розвиваються. Водночас світовий досвід реалізації ГОБ доводить, що ініціаторами гендерних бюджетних ініціатив можуть бути уряди (як, наприклад, в Австралії та Франції) та організації громадянського суспільства (як, наприклад, у Великій Британії, Південно-Африканській Республіці, Танзанії). Окрім того, понад тридцятирічний досвід впровадження гендерного бюджетування свідчить, що найбільш успішними є гендерні бюджетні ініціативи саме на місцевому рівні (на рівні громад), де політика та послуги максимально наближені до потреб жінок і чоловіків.

Іншим фактором, що сприяє ефективності гендерних бюджетних ініціатив, є забезпечення взаємозв'язку гендерного бюджетування і процесів бюджетного реформування. На сучасному етапі уряди різних держав здійснюють реформування бюджетних процесів з метою переходу до бюджетування, орієнтованого на результат. Найчастіше ГОБ реалізують паралельно з більш широкомасштабними заходами з реформування бюджетної сфери.

Серед країн, що впроваджують ГОБ, лідером є Австрія, яка вперше офіційно запровадила гендерно орієнтований підхід до бюджетного процесу в межах бюджетної реформи.

Сучасні гендерні бюджетні ініціативи на міжнародному рівні стосуються систем управління державними фінансами. У межах програми «Публічні витрати та фінансова підзвітність» (ПВФП)⁵⁷ виникла ініціатива запровадити гендерний модуль в системі оцінки ефективності управління державними фінансами. Результати оцінки за гендерним модулем, як очікується, сприятимуть обговоренню того, наскільки бюджет країни є гендерно орієнтованим, і якою мірою гендерні аспекти враховуються впродовж усього бюджетного циклу.

Україна активно долучилася до змін заради імплементації гендерного підходу в бюджетний процес, які відбуваються на глобальному рівні. Наша держава є одним із міжнародних лідерів у сфері застосування гендерного підходу в бюджетному процесі. Цьому сприяла успішна робота, яка здійснювалася впродовж останніх років в Україні й дала змогу отримати вітчизняний досвід гендерного бюджетного аналізу та інтеграції гендерних підходів до бюджетів і програм різних рівнів. Означена діяльність була високо оцінена міжнародними партнерами. Зокрема, Міжнародний валютний фонд використав у своєму звіті «Європа: Огляд зусиль щодо гендерного бюджетування» український кейс як приклад успішного досвіду реалізації ГОБ у Європі.

⁵⁷ Програма «Публічні витрати та фінансова підзвітність» стартувала у 2001 році як інструмент гармонізації оцінки управління публічними фінансами в країнах, які приєдналися до програми. Її авторами були Європейська комісія, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, уряди Франції, Норвегії, Швейцарії і Великої Британії. У квітні 2019 року восьмим членом партнерської ініціативи PEFA стало Міністерство фінансів Словачької Республіки.
URL: <https://www.pefa.org/about/history>

Досягненню такого результату сприяла робота численних установ та організацій упродовж двох десятиліть. Перші спроби гендерного аналізу бюджету в Україні були здійснені на початку 2000 років на рівні окремих місцевих бюджетів. Пілотні ініціативи, втілені громадськими організаціями, стали поштовхом для розроблення та реалізації проєктів, спрямованих на розвиток і підтримку методики гендерного бюджетування в Україні.

Після низки успішних гендерних бюджетних ініціатив, запроваджених за підтримки міжнародних програм і проєктів, у 2014 році Міністерство фінансів України прийняло рішення щодо застосування гендерного підходу в бюджетному процесі в Україні, і робота в цьому напрямі на державному та місцевому рівнях набула системного характеру.

Лідерська роль Міністерства фінансів України дала змогу застосувати гендерно орієнтований підхід у реформі системи управління державними фінансами в рамках розвитку програмно-цільового методу.

Застосування цього підходу в бюджетному процесі регламентується низкою нормативно-правових актів Міністерства фінансів України. У 2016 році це міністерство презентувало модель середньострокового бюджетного планування з елементами гендерно орієнтованого підходу, у якій зміщує фокус бюджетного планування від утримання бюджетних установ до надання якісних публічних послуг. У 2019 році наказом від 2 січня 2019 року № 1 Міністерство фінансів України затвердило Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі .

Дотримуючись системного підходу, Міністерство фінансів послідовно вносить зміни в інші документи, що регулюють бюджетний процес. Прикладом для підтвердження цієї тези є внесення змін до наказу Міністерства фінансів від 10 грудня 2010 року № 1536 «Про результативні показники бюджетної програми» (наказ Міністерства фінансів від 08.04.2019 р. № 145) та прийняття наказу Міністерства фінансів від 23 жовтня 2019 року № 446 «Про огляди витрат державного бюджету». Крім того, наказом Міністерства фінансів від 29 березня 2019 року № 130 було затверджено Методичні рекомендації щодо складання у 2019 році місцевих бюджетів на середньостроковий період.

Із 2019 року після затвердження Міністерством фінансів України Методичних рекомендацій проводиться послідовна робота з підвищення спроможності спеціалістів фінансових та структурних підрозділів головних розпорядників коштів державного та місцевих бюджетів щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі. Загалом Міністерство фінансів України системно сприяє тому, аби повною мірою інтегрувати гендерно орієнтований підхід у бюджетний процес України на всіх рівнях.

Означена діяльність здійснювалась за консультативної підтримки проєкту «Гендерне бюджетування в Україні» (Проєкт ГОБ), який фінансувався Швецією. Це найбільший Проєкт у світі із впровадження ГОБ, метою якого є підвищення економічної ефективності і результативності видатків бюджету, що враховують потреби чоловіків, жінок та/або їх груп.

За сім років реалізації Проєкт надав консультативну підтримку щодо застосування ГОБ всім галузевим міністерствам, усім головним розпорядникам коштів, 24 обласним державним адміністраціям та Київській міській державній адміністрації, місцевим органам самоврядування на рівні об'єднаних територіальних громад, міст обласного значення, районів, сіл та селищ.

Протягом 2014-2020 років робочими групами з ГОБ у галузевих міністерствах, областях і містах Києві було здійснено гендерний аналіз понад 200 програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів. У жодній країні світу, яка застосовує ГОБ, не було проаналізовано такої кількості програм. Як результат, Міністерство соціальної політики, Міністерство освіти і науки, Міністерство молоді та спорту та Державна служба статистики України внесли зміни до 34 нормативно-правових актів.

Здійснений гендерний аналіз програм сприяв врахуванню гендерних аспектів у бюджетних документах державного і місцевого рівнів. Так, у 2017 році лише шість паспортів бюджетних програм, які фінансуються з місцевих бюджетів, містили гендерні аспекти, станом на 2020 рік загальна кількість таких паспортів на державному та місцевому рівнях перевищила одну тисячу. Врахування гендерних аспектів у бюджетних документах надзвичайно важливе, оскільки дає змогу відстежувати, як заходи бюджетних програм впливають на людей залежно від їх статі, віку, місця проживання, та вимірювати вплив цих заходів на скорочення гендерних розривів.

Незважаючи на позитивні результати впровадження і застосування ГОБ в Україні, триває робота в напрямі забезпечення сталості гендерного підходу в бюджетному процесі. Цей практичний посібник є її важливою складовою та запорукою подальшого застосування гендерно орієнтованого підходу головними розпорядниками коштів, учасниками бюджетного процесу та іншими зацікавленими сторонами. Цілковита імплементація цього підходу в бюджетний процес покращить якість надання публічних послуг, забезпечить їх адресність, конкретне спрямування на споживача, підвищить результативність та ефективність видатків бюджету й задоволеність потреб жінок, чоловіків та/або їх груп.

СКОРОЧЕННЯ

ГОБ	Гендерно орієнтоване бюджетування
Концепція	Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 90-р
Методичні рекомендації	Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 02 січня 2019 року № 1
Моніторинг	Моніторинг виконання бюджетної програми
ПВФП	Публічні витрати та фінансова підзвітність
Стратегія	Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 142-р
STEM	Наука, техніка, інженерія та математика

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік. За межами доходів, за межами середніх показників, за межами проблем сьогодення: нерівність у стані людського розвитку в XXI сторіччі / Програма розвитку ООН. 2019. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/HDR/hdr_2019_overview_-_ukrainian.pdf
3. Економічна активність населення України 2018 : статист. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_EAN_2018.pdf
4. Жінки і чоловіки в Україні : статист. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_gch2018.pdf
5. Зайняте населення за статтю, типом місцевості та статусом зайнятості у 2019 році / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/rp/zn/arh_zn_smsz_19_u.htm
6. Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2019 році / Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2121276-zvit-pro-robotu-ta-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-2019-rotsi-3/>
7. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207
8. Конституція України. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/paran1654>
9. Норми забезпечення речовим майном військовослужбовців та працівників Національної гвардії України в мирний час та особливий період : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.06.2017 р. № 475. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0797-17>
10. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>
11. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
12. Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів : наказ Міністерства фінансів України від 06.06.2012 р. № 687. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1057-12>
13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. № 1. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19>

14. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм : наказ Міністерства фінансів України від 17.05.2011 р. № 608. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0608201-11>
15. Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 р. № 634-р. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
16. [ua/npas/pro-go-planu-dij-z-vikonannya-rekomo-zhinok-do-vosmoyi-periodichnoyi-dopovidi-ukrayini-pro-vikonannya-konvenciyi-pro-likvidaciyu-vsih-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok-na-period-do-2021-roku](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ua/npas/pro-go-planu-dij-z-vikonannya-rekomo-zhinok-do-vosmoyi-periodichnoyi-dopovidi-ukrayini-pro-vikonannya-konvenciyi-pro-likvidaciyu-vsih-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok-na-period-do-2021-roku)
17. Про затвердження нормативно-правових актів з питань забезпечення спортивним одягом, взуттям та аксесуарами, спортивним інвентарем індивідуального користування : наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 19.06.2008 р. № 2489. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0752-08#Text>
18. Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2013 р. № 689. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/689-2013-%D0%BF>
19. Про затвердження норм матеріального та нормативів фінансового забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також вихованців шкіл-інтернатів : наказ Міністерства освіти і науки України від 17.11.2003 р. № 763. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0027-04>
20. Про затвердження норм харчування у навчальних та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.2004 р. № 1591. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-2004-%D0%BF>
21. Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021–2022 роки) : наказ Міністерства соціальної політики України від 07.02.2020 р № 97. URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html>
22. Про паспорти бюджетних програм : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2002 р. № 1098. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03>
23. Про результативні показники бюджетної програми : наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2010 р. № 1536. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10#n15>
24. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 р. № 538-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-%D1%80>
25. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 90-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text>

26. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 р. № 411-р. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250079263>
27. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів від 08.02.2017 р. № 142-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>
28. Соціальний захист населення України : статист. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_szn_2018.pdf
29. Статистичний щорічник України за 2018 рік / Державна служба статистики України. Житомир : БУК-ДРУК, 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf
30. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
31. Beijing Declaration and Platform for Action / United Nations. URL: <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/>
32. Global Gender Gap Report 2020. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовний перелік документів, які містять інформацію про гендерну рівність

1. Восьма періодична доповідь України про виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок / Міністерство соціальної політики України, Фонд народонаселення ООН. Київ, 2014. URL: <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/CEDAW%20report%20ukr.pdf>
2. Конституція України. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. Ст. 3, 21, 24, 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій (1995 р.) та заключних документів двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (2000 р.) у контексті двадцятої річниці четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок та ухвалення Пекінської декларації та Платформи дій у 2015 р. 2014. URL: <https://www.mil.gov.ua/content/gender/Pekinska%20deklaracia.pdf>
4. Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Указ Президента України від 26.07.2005 р. № 1135/2005. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135/2005#Text>
5. Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту : наказ Міністерства освіти і науки України від 10.09.09 р. № 839. URL: <https://osvita.ua/legislation/other/4849/>
6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
7. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
8. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
9. Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.04.2018 р. № 273. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF#Text>
10. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 113-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80#Text>
11. Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до

- 2021 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 р. № 634-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#Text>
12. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>
 13. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 р. № 728-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-%D1%80#Text>
 14. Про схвалення Стратегії подолання бідності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 161-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-2016-%D1%80#n10>
 15. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів від 08.02.2017 р. № 142-р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>
 16. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
 17. Щорічні доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/>
 18. ABC of women worker's rights and gender equality / International Labour Office. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-94-007-0753-5_1131
 19. Europe: A Survey of Gender Budgeting Efforts / International Monetary Fund. IMF Working Paper. July 2016. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2016/wp16155.pdf>
 20. Gender Budgeting and Gender Equality Indices / International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/datasets/GD>
 21. Gender Equity Index. URL: <http://www.socialwatch.org/taxonomy/term/527>.
 22. Gender Inequality Index. URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>
 23. Gender-Responsive Public Services: Framework 2018. URL: https://actionaid.org/sites/default/files/grps_2018_online.pdf
 24. Millennium Development Goals. URL: <https://www.un.org/millenniumgoals/>
 25. Report of the Economic and Social Council for the year 1997 / United Nations. New York, 1999. P. 27. URL: https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf
 26. Sustainable development goals / United Nations. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>
 27. The Global Gender Gap Report 2018 / World Economic Forum. 17 December 2018. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2018>

Додаток Б

Орієнтовний перелік документів,
що містять вимоги та індикатори щодо гендерної рівності

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
1.	Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf	
	Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань Ймовірність померти в 20–64 роки, чоловіки, %: <ul style="list-style-type: none">за типом місцевості проживання (міська / сільська)	2015 – 389 2020 – 360 2025 – 330 2030 – 290
	Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань Ймовірність померти в 20–64 роки, жінки, %: <ul style="list-style-type: none">за типом місцевості проживання (міська / сільська)	2015 – 155 2020 – 150 2025 – 140 2030 – 130
	Зупинити епідемії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ, на 100 000 населення: <ul style="list-style-type: none">за статтюза регіонами	2015 – 37,2 2020 – 30,9 2025 – 24,8 2030 – 20,6
	Знизити материнську смертність Кількість випадків материнської смерті, на 100 000 живонароджених: <ul style="list-style-type: none">за типом місцевості проживання (міська / сільська)	2015 – 12,0 2020 – 11,8 2025 – 11,4 2030 – 11,2
	Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років Смертність дітей у віці до 5 років, випадків на 1000 живонароджених: <ul style="list-style-type: none">за типом місцевості проживання (міська / сільська)	2015 – 9,3 2020 – 8,5 2025 – 7,5 2030 – 6–7
	Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів Рівень охоплення імунопрофілактикою згідно з Національним календарем щеплень (відповідно до медичних показань), %: <ul style="list-style-type: none">за типом місцевості проживання (міська / сільська)	2015 – 50 2020 – 95 2025 – 95 2030 – 95–98

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань Кількість смертей чоловіків від цереброваскулярних хвороб у віці 30–59 років, на 100 000 чоловіків відповідного віку: <ul style="list-style-type: none"> • за регіонами 	2015 – 64,0 2020 – 56,2 2025 – 50,1 2030 – 45,0
	Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань Кількість смертей жінок від цереброваскулярних хвороб у віці 30–59 років, на 100 000 жінок відповідного віку: <ul style="list-style-type: none"> • за регіонами 	2015 – 28,9 2020 – 25,5 2025 – 23,1 2030 – 22,0
	Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань Кількість смертей від зляксісного новоутворення молочної залози у віці 30–59 років, на 100 000 жінок відповідного віку: <ul style="list-style-type: none"> • за регіонами 	2015 – 26,3 2020 – 23,0 2025 – 20,0 2030 – 18,3
	Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань Кількість смертей від зляксісного новоутворення шийки матки у віці 30–59 років, на 100 000 жінок відповідного віку: <ul style="list-style-type: none"> • за регіонами 	2015 – 12,2 2020 – 10,1 2025 – 9,8 2030 – 9,5
	Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності Рівень поточного використання сучасних методів контрацепції серед заміжніх та сексуально активних незаміжніх жінок віком 15–49 років, %	2015 – 47,89 2020 – 55,0 2025 – 60,0 2030 – 65,0
	Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності Коефіцієнт народжуваності у віці до 20 років, на 1000 жінок віком 15–19 років: <ul style="list-style-type: none"> • за віком (15, 16, 17, 18, 19 років) • за регіонами (для віку 15–19 років) 	2015 – 27,3 2020 – 20,0 2025 – 15,0 2030 – 10,0
	Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння Частка осіб, які курять, серед жінок віком 16–29 років, %: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	2015 – 5,0 2020 – 4,5 2025 – 4,0 2030 – 4,0
	Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння Частка осіб, які курять, серед чоловіків віком 16–29 років, %: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	2015 – 31,4 2020 – 27,0 2025 – 23,0 2030 – 20,0
	Частка сільських домогосподарств, які потерпали через незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги, %	2015 – 39,9 2020 – 30,0 2025 – 20,0 2030 – 15,0

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Частка сільських домогосподарств, які потерпали через відсутність поблизу житла медичної установи, %	2015 – 26,3 2020 – 20,0 2025 – 15,0 2030 – 10,0
	Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків Частка населення, задоволеного доступністю та якістю послуг шкільної освіти, %: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) • за видами освітньої підготовки (початкова, базова, повна середня) 	Дані очікуються
	Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей Чистий показник охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком 5 років, %: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	2015 – 70,6 2020 – 80 2025 – 90 2030 – 95
	Забезпечити доступність професійної освіти Частка домогосподарств, які потерпають через відсутність коштів для отримання членом родини будь-якої професійної освіти, %: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська); • за наявністю дітей в домогосподарстві 	2015 – 7,6 2020 – 7,0 2025 – 6,0 2030 – 5,0
	Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності Рівень участі дорослих та молоді у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки за останні 4 тижні, % населення віком 15–70 років: <ul style="list-style-type: none"> • за віковими групами 	2015 – 9,2 2020 – 10,0 2025 – 12,0 2030 – 14,0
	Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності Частка населення, яке повідомило, що за останні 12 місяців користувалось послугами Інтернету, %: <ul style="list-style-type: none"> • за віком • за статтю • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	2015 – 48,9 2020 – 59,0 2025 – 70,0 2030 – 80,0
	Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів Частка чоловіків серед шкільних учителів, %	2015 – 14,7 2020 – 17,0 2025 – 20,0 2030 – 25,0
	Створити у школах сучасні умови навчання, у тому числі інклюзивне, на основі інноваційних підходів Частка сільських денних загальноосвітніх навчальних закладів, що мають доступ до Інтернету, %	2015 – 81,6 2020 – 85,0 2025 – 90,0 2030 – 95,0
	Створити у школах сучасні умови навчання, у тому числі інклюзивне, на основі інноваційних підходів Частка сільських денних загальноосвітніх навчальних закладів, що мають комп'ютерні програмні засоби навчання, %	2015 – 60,5 2020 – 65,5 2025 – 70,0 2030 – 80,0

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	<p>Створити у школах сучасні умови навчання, у тому числі інклюзивне, на основі інноваційних підходів</p> <p>Частка денних загальноосвітніх навчальних закладів, в яких організовано інклюзивне навчання, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	Дані очікуються
	<p>Забезпечити збільшення участі молоді в наукових дослідженнях</p> <p>Частка осіб до 40 років у складі наукових працівників та викладачів вищих закладів освіти з науковим ступенем, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> за регіонами 	Дані очікуються
	<p>Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок</p> <p>Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, у загальній чисельності осіб віком 15–24 роки, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> за статтю 	<p>2015 – 17,7</p> <p>2020 – 17,0</p> <p>2025 – 16,5</p> <p>2030 – 15,5</p>
	<p>Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки</p> <p>Частка бідних, охоплених державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> за віком (до 18 років, 18–34 роки, 35–59 років, понад 60 років) за статтю за наявністю дітей у домогосподарстві 	<p>2015 – 56,33</p> <p>2020 – 65,0</p> <p>2025 – 75,0</p> <p>2030 – 85,0</p>
	<p>Скоротити в 4 рази рівень бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм</p> <p>Частка населення, чій середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> за віком (до 18 років, 18–34 роки, 35–59 років, понад 60 років) за статтю за наявністю дітей у домогосподарстві 	<p>2015 – 58,3</p> <p>2020 – 30,0</p> <p>2025 – 20,0</p> <p>2030 – 15,0</p>
	<p>Запобігати проявам дискримінації в суспільстві</p> <p>Частка осіб, які повідомили про те, що в останні 12 місяців особисто стикнулися з дискримінацією або переслідуваннями на основі дискримінації, у загальній чисельності населення, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> за статтю за віком за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	<p>2015 – 9</p> <p>2020 – 7</p> <p>2025 – 5</p> <p>2030 – 3</p>
	<p>Заохочувати спільну відповідальність за ведення господарства та виховання дитини</p> <p>Співвідношення тривалості неоплачуваної домашньої роботи (ведення господарства, догляд за дітьми та іншими родичами тощо) жінок та чоловіків, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> за статтю за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	Дані очікуються

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40% населення Співвідношення доходів 10% найбільш забезпечених і 40% найменш забезпечених осіб, рази: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	2015 – 16,9 2020 – 15,0 2025 – 12,0 2030 – 10,0
	Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40% населення Співвідношення доходів 40% найменш забезпечених і 60% більш забезпечених осіб, %: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	2015 – 15 2020 – 18 2025 – 20 2030 – 25
	Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості Співвідношення середнього розміру пенсії та середньої заробітної плати в економіці (за наявності 35 років сплати внесків), %: <ul style="list-style-type: none"> • за регіонами 	2015 – 31 2020 – 35 2025 – 37 2030 – 40
	Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення Співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, рази: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) • за статтю голови домогосподарства 	2015 – 1,77 2020 – 1,60 2025 – 1,40 2030 – 1,27
	Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення Частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, %: <ul style="list-style-type: none"> • за типом місцевості проживання (міська / сільська) • за децильними групами 	2015 – 54,6 2020 – 50,0 2025 – 40,0 2030 – 30,0
	Розширити економічні можливості жінок Співвідношення середньої заробітної плати жінок і чоловіків, %: <ul style="list-style-type: none"> • за видами економічної діяльності 	2015 – 74,9 2020 – 80,0 2025 – 83,0 2030 – 85,0
	Розширити економічні можливості жінок Середньозважений індекс підприємницької діяльності жінок (індекс політики щодо МСП), балів	2015 – 2,0 2020 – 2,2 2025 – 2,5 2030 – 3,0
	Розширити економічні можливості жінок Рівень зайнятості жінок віком 25–44 роки, які мають дітей віком 3–5 років, %	2015 – 59 2020 – 63 2025 – 67 2030 – 70
	Підвищити рівень зайнятості населення Рівень зайнятості населення віком 20–64 роки, %: <ul style="list-style-type: none"> • за статтю • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	2015 – 64,4 2020 – 66,0 2025 – 68,0 2030 – 70,0

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	<p>Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок</p> <p>Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, у загальній чисельності осіб віком 15–24 роки, %: за статтю</p>	<p>2015 – 17,7 2020 – 17,0 2025 – 16,5 2030 – 15,5</p>
	<p>Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та надавати своєчасну допомогу постраждалим</p> <p>Частка жінок віком 15–49 років, які пережили принаймні одну з форм фізичного або сексуального насильства, %</p>	<p>2015 – 22 2020 – 18 2025 – 14 2030 – 10</p>
	<p>Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та надавати своєчасну допомогу постраждалим</p> <p>Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, тис.</p>	<p>2015 – 103,1 2020 – 108,0 2025 – 113,0 2030 – 118,0</p>
	<p>Скоротити поширеність насильства</p> <p>Кількість кримінальних правопорушень за ст. 115–118, 121 Кримінального кодексу України (очевидні умисні вбивства, умисні тяжкі тілесні ушкодження), у розрахунку на 100 000 осіб:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за статтю • за віком 	<p>2016 – 9,5 2020 – 7,5 2025 – 6,0 2030 – 4,5</p>
	<p>Скоротити поширеність насильства</p> <p>Чисельність потерпілих за останні 12 місяців від фізичного насильства (умисні вбивства та замаху, зґвалтування та замаху, тяжкі тілесні ушкодження), у розрахунку на 100 000 осіб:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за статтю • за віком 	<p>2016 – 14,0 2020 – 10,0 2025 – 7,0 2030 – 5,2</p>
	<p>Скоротити поширеність насильства</p> <p>Чисельність потерпілих за останні 12 місяців від сексуального насильства, осіб</p>	<p>2015 – 459 2020 – 450 2025 – 420 2030 – 375</p>
	<p>Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації</p> <p>Чисельність потерпілих від торгівлі людьми або інших незаконних угод щодо передачі людини за кримінальними провадженнями, осіб</p>	<p>Дані очікуються</p>
	<p>Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації</p> <p>Кількість постраждалих від сексуальної експлуатації, тис. осіб</p>	<p>Дані очікуються</p>

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	<p>Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя</p> <p>Рівень довіри громадян до суду, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за статтю • за віком • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	<p>2015 – 5</p> <p>2020 – 35</p> <p>2025 – 45</p> <p>2030 – 55</p>
	<p>Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя</p> <p>Рівень обізнаності громадян щодо права на безоплатну правову допомогу, %:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за статтю • за віком • за типом місцевості проживання (міська / сільська) 	<p>2015 – н/д</p> <p>2020 – 70</p> <p>2025 – 80</p> <p>2030 – 90</p>
	<p>Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці (конфліктне та постконфліктне врегулювання)</p> <p>Індекс соціальної єдності та примирення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за регіонами • за статтю • за віком 	<p>Дані очікуються</p>
	<p>Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка сільського населення, яке має доступ до безпечної питної води, %</p>	<p>2015 – 50</p> <p>2020 – 70</p> <p>2025 – 95</p> <p>2030 – 100</p>
	<p>Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка сільського населення, яке має доступ до економічно доступної питної води гарантованої якості, %</p>	<p>2015 – 50</p> <p>2020 – 70</p> <p>2025 – 95</p> <p>2030 – 100</p>
	<p>Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка міського населення, яке має доступ до безпечної питної води, %</p>	<p>2015 – 90</p> <p>2020 – 95</p> <p>2025 – 100</p> <p>2030 – 100</p>
	<p>Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка міського населення, яке має доступ до економічно доступної питної води гарантованої якості, %</p>	<p>2015 – 90</p> <p>2020 – 100</p> <p>2025 – 100</p> <p>2030 – 100</p>
	<p>Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка сільського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %</p>	<p>2015 – 17,2</p> <p>2020 – 20,0</p> <p>2025 – 30,0</p> <p>2030 – 50,0</p>

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	<p>Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %</p>	<p>2015 – 89,8 2020 – 90,0 2025 – 95,0 2030 – 100,0</p>
	<p>Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка сільського населення, яке має доступ до покращених умов санітарії, %: за типом водовідведення (централізоване / інше) за типом покращених умов санітарії (централізоване / локальне водовідведення (змивні туалети, підключені до ізольованого вигребу або септику) / сухі туалети з компостуванням)</p>	<p>2015 – 1,9 2020 – 20,0 2025 – 50,0 2030 – 80,0</p>
	<p>Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання</p> <p>Частка міського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, %</p>	<p>2015 – 87,1 2020 – 90,0 2025 – 100,0 2030 – 100,0</p>
	<p>Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка ґрунтується на використанні інноваційних технологій, у тому числі екологічно чистих видів транспорту</p> <p>Частка сільського населення, яке проживає на відстані понад 3 км від дороги з твердим покриттям, %: за регіонами</p>	<p>2015 – 5,2 2020 – 3,0 2025 – 1,5 2030 – 0,5</p>
	<p>Забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка ґрунтується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави в різних інфраструктурних проектах</p> <p>Частка транспортних засобів громадського користування, що враховують потреби людей з інвалідністю, % за видами транспорту (залізничні пасажирські вагони / пасажирські автобуси / міський електротранспорт (трамваї, тролейбуси, вагони метрополітену))</p>	<p>2015 – 15 2020 – 25 2025 – 35 2030 – 50</p>
	<p>Забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка ґрунтується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави в різних інфраструктурних проектах</p> <p>Частка об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, дорожнього сервісу, облаштованих з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, %: за видами об'єктів</p>	<p>2015 – 15 2020 – 50 2025 – 55 2030 – 60</p>

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Забезпечити доступність Інтернету, особливо в сільській місцевості Рівень охоплення населення інтернет-послугами, абонентів на 100 жителів: за регіонами за типом місцевості проживання (міська / сільська)	2015 – 33 2020 – 50 2025 – 75 2030 – 100
	Забезпечити доступність послуг соціальної сфери Частка сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через відсутність регулярного щоденного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом з розвинутою інфраструктурою, %	2015 – 22,7 2020 – 18,0 2025 – 13,0 2030 – 10,0
	Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас) Частка населення, задоволеного досвідом користування інфраструктурними об'єктами та рівнем надання соціальних послуг у ключових сферах у Донецькій та Луганській областях, %: за віком за статтю	2015 – н/д 2020 – 70 2025 – 80 2030 – 100
2.	Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 р. № 634-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#Text	
	Здійснення аналізу потреб внутрішньо переміщених жінок і дівчат з урахуванням груп множинної дискримінації	Постійно
	Збільшення соціального замовлення соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми, порівняно з попереднім звітним періодом	Починаючи з 2019 року
	Створення єдиного реєстру отримувачів соціальної допомоги та інших соціальних виплат обліку, у тому числі жінок, постраждалих від конфлікту, зокрема жінок з інвалідністю, вдів і жінок, які є головами домогосподарств: за місцем проживання (регіоном)	Протягом 2019 року
	Внести до стандартів вищої освіти для спеціальностей системи МВС та сектору безпеки й оборони питання прав людини, зокрема прав жінок (за темами: права людини, права жінок, принцип рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, недискримінація, толерантність, насильство за ознакою статі; міжнародні стандарти захисту прав жінок)	Протягом 2019-2020 років
	Внести зміни до навчальних курсів з питань прав жінок у закладах вищої освіти системи МВС та сектору безпеки й оборони, розробити нові курси та впровадити їх у навчальні плани	Протягом 2019-2020 років

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Надати жінкам та організаціям громадянського суспільства можливість робити свій внесок у мирний процес як активним учасницям, створюючи ефективні канали комунікації та координації та спільні ініціативи, що враховують пріоритети жінок	Протягом 2018 - I кварталу 2019 року
	Забезпечити доступ вразливих груп жінок до правосуддя, у тому числі шляхом надання безоплатної правової допомоги	Протягом 2019-2020 років
	Проводити систематичні інформаційні кампанії для жінок про їх права і доступні засоби правового захисту для обстоювання своїх порушених прав відповідно до Конвенції, зокрема для жінок із сільської місцевості та жінок, які належать до ромських національних меншин	Постійно, починаючи з 2018 року
3.	Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 113-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80#Text	
	Розширити участь жінок у розбудові та встановленні миру Кількість прийнятих нормативно-правових актів	2018 – 2 2020 – 2
	Забезпечити участь жінок у міжнародних миротворчих процесах, переговорних групах, багатосторонніх заходах щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам Частка жінок, які беруть участь у переговорних групах, %	2019 – 25 2020 – 30
4.	Стратегічний план діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021–2022 роки) : наказ Міністерства соціальної політики від 07.02.2020 р. № 97. URL: https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html?PrintVersion	
	Частка працевлаштованих працездатних осіб з інвалідністю, %	40,0
	Кількість осіб з інвалідністю, осіб	2,7 млн
	Кількість осіб з інвалідністю III групи (переважно можуть працювати), осіб	1,3 млн
5.	2020 SOCIAL PROGRESS INDEX. Executive Summary. URL: https://www.socialprogress.org/static/37348b3ecb088518a945fa4c83d9b9f4/2020-social-progress-index-executive-summary.pdf	
	Індекс соціального прогресу (Social Progress Index)	Україна, 2020: 63-тє місце із 163 країн світу
6.	2020 Human Development Report http://hdr.undp.org/en/2020-report	

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Індекс людського розвитку (Human Development Index)	Україна, 2019: 74-те місце із 189 країн світу Значення показника - 0,779
	Індекс людського розвитку з урахуванням нерівності (Inequality-adjusted Human Development Index)	Україна, 2019: 74-те місце із 189 країн світу Значення показника - 0,728
	Індекс гендерного розвитку (Gender Development Index)	Україна, 2019: 74-те місце із 189 країн світу Значення показника - 1,0
	Індекс гендерного розвитку України (Gender Development Index) Валовий національний дохід на душу населення: • за статтю	Україна, 2019: Жінки - 10,088 Чоловіки - 16,840
	Індекс гендерного розвитку (Gender Development Index) Очікувана кількість років навчання: • за статтю	Україна, 2019: Жінки - 15,3 Чоловіки - 14,9
	Індекс гендерного розвитку України (Gender Development Index) Середня кількість років навчання дітей жіночої та чоловічої статі та середня кількість років навчання дорослих віком від 25 років	Україна, 2019: Жінки - 11,3 Чоловіки - 11,3
	Індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index)	Україна, 2019: 52-те місце із 189 країн світу Значення показника - 0,234
	Індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index) Участь на ринку праці, %: • за статтю	Україна, 2019: Жінки - 46,7 Чоловіки - 63,16

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index) Населення, що має принаймні середню освіту, %: за статтю	Україна, 2019: Жінки – 94,0 Чоловіки – 95,2
	Індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index) Материнська смертність	Україна, 2019: 19,0 на 100 000 живонарод- жених
	Індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index) Підліткові пологи	Україна, 2019: 23,7 на 1000 жінок віком від 15 до 19 років
7.	Global Gender Gap Report 2020. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf	
	Індекс гендерного розриву (Global Gender Gap Index)	Україна, 2020: 59-те місце із 153 країн світу Значення показника – 0,721
	Індекс гендерного розриву (Global Gender Gap Index) Показник «Економічна участь та можливості»	Україна, 2020: 39-те місце із 153 країн світу Значення показника – 0,737
	Індекс гендерного розриву (Global Gender Gap Index) Показник «Здоров'я та тривалість життя»	Україна, 2020: 52-те місце із 153 країн світу Значення показника – 0,978
	Індекс гендерного розриву (Global Gender Gap Index) Показник «Освіта»	Україна, 2020: 26-те місце серед 153 країн світу Значення – 1,0

№ з/п	Вимоги / індикатори	Значення
	Індекс гендерного розриву (Global Gender Gap Index) Показник «Політичне уповноваження»	Україна, 2020: 83-те місце серед 153 країн світу Значення – 0,171
8.	Global Peace Index 2019. Report. URL: http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/06/GPI-2019-web003.pdf	
	Глобальний індекс миру (Global Peace Index, GPI)	Україна, 2019: 150-те місце із 163 країн світу

Додаток В

Результати огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, на прикладі Програми надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми

(додаток 1 до Методичних рекомендацій)

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
1	Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права дитини, ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 р. № 789-XII	Стаття 29. Держави-учасниці погоджуються щодо того, що освіта дитини має бути спрямована на: розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі; підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в душі розуміння, миру, терпимості, рівноправності чоловіків і жінок та дружби між усіма народами, етнічними, національними і релігійними групами, а також особами з корінного населення. Стаття 31. 1. Держави-учасниці визнають право дитини на відпочинок і дозвілля, право брати участь в іграх і розважальних заходах, що відповідають її віку, та вільно брати участь у культурному житті та займатися мистецтвом. 2. Держави-учасниці поважають і заохочують право дитини на всебічну участь у культурному і творчому житті та сприяють наданню їй відповідних і рівних можливостей для культурної і творчої діяльності, дозвілля і відпочинку.
2	Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, ратифікована Україною 19.12.1980 р.	Стаття 10. Держави-сторони вживають усіх відповідних заходів для того, щоб ліквідувати дискримінацію щодо жінок з тим, щоб забезпечити їм рівні права з чоловіками в галузі освіти, і, зокрема, забезпечити на основі рівності чоловіків і жінок: ...усунення будь-якої стереотипної концепції ролі чоловіків і жінок на всіх рівнях і у всіх формах навчання шляхом заохочення спільного навчання та інших видів навчання, що сприятимуть досягненню цієї мети, і, зокрема, шляхом перегляду навчальних посібників та шкільних програм і адаптації методів навчання; однакові можливості активно брати участь у заняттях спортом і фізичною підготовкою.

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
3	Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права осіб з інвалідністю, ратифікована Законом України від 16.12.2009 р. № 1767-VI	<p>Стаття 7. Діти з інвалідністю</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Держави-учасниці вживають усіх необхідних заходів для забезпечення повного здійснення дітьми з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод нарівні з іншими дітьми. 2. В усіх діях стосовно дітей з інвалідністю першочергова увага приділяється вищим інтересам дитини. 3. Держави-учасниці забезпечують, щоб діти з інвалідністю мали право вільно висловлювати з усіх питань, що їх зачіпають, свої погляди, які отримують належне врахування, відповідне їхньому вікові та зрілості, нарівні з іншими дітьми й отримувати допомогу у реалізації цього права, яка відповідає інвалідності та вікові. <p>Стаття 8. Просвітно-виховна робота</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Держави-учасниці зобов'язуються вживати невідкладних, ефективних та належних заходів, щоб: <ul style="list-style-type: none"> [...] b) вести боротьбу зі стереотипами, забобонами та шкідливими звичаями стосовно осіб з інвалідністю, зокрема на ґрунті статевої належності й віку, в усіх сферах життя. 2. Уживані із цією метою заходи включають: <ul style="list-style-type: none"> [...] b) виховання на всіх рівнях системи освіти, зокрема в усіх дітей, починаючи з раннього віку, шанобливого ставлення до прав осіб з інвалідністю. <p>Стаття 24. Освіта</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Держави-учасниці визнають право осіб з інвалідністю на освіту. Для цілей реалізації цього права без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях навчання протягом усього життя.
4	Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р.	<p>Стаття 24. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.</p>

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
		<p>Стаття 52. Діти рівні у своїх правах незалежно від походження...</p> <p>Стаття 53. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.</p>
5	Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. № 2402-III	<p>Стаття 3. Основні принципи охорони дитинства Всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи, визначені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.</p> <p>Стаття 19. Кожна дитина має право на освіту Норми навантаження у навчальних програмах та планах навчальних закладів повинні визначатися з урахуванням віку та стану здоров'я дітей.</p> <p>У порядку, встановленому законодавством, держава забезпечує підтримку та заохочення особливо обдарованих дітей шляхом направлення їх на навчання до провідних вітчизняних та іноземних навчальних закладів і встановлення спеціальних стипендій.</p>
6	Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII	<p>Стаття 1. Основні терміни та їх визначення Освітня послуга – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання.</p> <p>Стаття 14. Позашкільна освіта 1. Метою позашкільної освіти є розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності.</p>

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
7	Закон України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 р. № 1841-III	<p>Стаття 6. Здобуття позашкільної освіти Вихованці, учні і слухачі мають право на здобуття позашкільної освіти відповідно до їх здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів.</p> <p>Стаття 8. Основні завдання позашкільної освіти Основними завданнями позашкільної освіти є: задоволення потреб вихованців, учнів і слухачів у професійному самовизначенні і творчій самореалізації; розвиток інклюзивного освітнього середовища у закладах позашкільної освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами; задоволення освітньо-культурних потреб вихованців, учнів і слухачів, які не забезпечуються іншими складовими структури освіти; пошук, розвиток та підтримка здібних, обдарованих і талановитих вихованців, учнів і слухачів.</p>
8	Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866-IV	<p>Стаття 1. Визначення термінів Рівні можливості жінок і чоловіків – рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків.</p> <p>Стаття 3. Основні напрями державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків Державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на: ...виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері...</p> <p>Стаття 17. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у праці та одержанні винагороди за неї Жінкам і чоловікам забезпечуються рівні права та можливості у працевлаштуванні, просуванні по роботі, підвищенні кваліфікації та перепідготовці.</p> <p>Стаття 21. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у здобутті освіти та професійній підготовці Держава забезпечує рівні права та можливості жінок і чоловіків у здобутті освіти.</p> <p>Навчальні заклади забезпечують: рівні умови для жінок і чоловіків під час вступу до навчальних закладів, оцінки знань, надання грантів, позик студентам; підготовку та видання підручників, навчальних посібників, вільних від стереотипних уявлень про роль жінки і чоловіка та спрямованих на формування ненасильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, поваги до людської гідності та ставової недоторканості; виховання культури гендерної рівності, ненасильницької поведінки, взаємоповаги та рівного розподілу професійних і сімейних обов'язків між жінками та чоловіками.</p>

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
9	Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. № 2229-VIII	Стаття 11. Повноваження органів управління освітою, навчальних закладів та установ системи освіти у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [...] 2) забезпечення впровадження в навчально-виховний процес на всіх освітніх рівнях, у тому числі включення до навчальних програм і планів, питань запобігання та протидії домашньому насильству; 3) забезпечення включення до навчальних та виховних програм питань запобігання та протидії домашньому насильству; [...] 6) методичне забезпечення навчальних закладів з питань запобігання та протидії домашньому насильству...
10	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів та Положення про позашкільний навчальний заклад» від 06.05.2001 р. № 433	До позашкільного навчального закладу зараховуються вихованці, учні і слухачі, як правило, віком від 5 до 18 років. Положеннями про окремі типи позашкільних навчальних закладів або статутом позашкільного навчального закладу може передбачатися також інший вік. Вихованці, учні і слухачі позашкільного навчального закладу мають гарантоване державою право на: здобуття позашкільної освіти відповідно до їх здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів; добровільний вибір позашкільного навчального закладу та виду діяльності; навчання у декількох гуртках, групах та інших творчих об'єднаннях в одному позашкільному навчальному закладі; безпечні та нешкідливі умови навчання та праці; користування навчально-виробничою, науковою, матеріально-технічною, культурно-спортивною, корекційно-відновною та оздоровчою базою позашкільного навчального закладу; вільне вираження поглядів, переконань; захист від будь-яких форм експлуатації, психічного і фізичного насильства, від дій педагогічних та інших працівників, які порушують їх права, принижують честь і гідність.
11	Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну національну програму "Освіта" ("Україна XXI століття")» від 03.11.1993 р. № 896	Позашкільне навчання і виховання спрямоване на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, здобуття дітьми та юнацтвом додаткових знань, умінь, навичок за інтересами, інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку їх до активної професійної і громадської діяльності. Воно здійснюється позашкільними навчально-виховними закладами, навчальними закладами у позаурочний час, творчими, молодіжними об'єднаннями за місцем проживання, на підприємствах, у різних організаціях і установах. Стратегічне завдання та напрями реформування позашкільного навчання і виховання: задоволення потреб дітей і молоді у професійному самовизначенні відповідно до їх інтересів і здібностей.

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
12	Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17.04.2002 р. № 347/2002	<p>Особистісна орієнтація освіти: розвиток дошкільної, позашкільної, загальної середньої освіти у сільській місцевості та професійно-технічної освіти; створення індустрії сучасних засобів навчання і виховання, повне забезпечення ними навчальних закладів. Мережа навчальних закладів повинна задовольняти освітні потреби кожної людини відповідно до її інтересів, здібностей та потреб суспільства. Якість освіти визначається на основі державних стандартів освіти та оцінки громадськістю освітніх послуг. 16. Рівний доступ до здобуття освіти забезпечується шляхом: [...] г) у позашкільній освіті: забезпечення доступності освіти у державних та комунальних позашкільних навчальних закладах; розвитку цілісної міжгалузевої багаторівневої системи позашкільних закладів різних типів і профілів для забезпечення розвитку здібностей і таланту обдарованих дітей та молоді, а також задоволення потреб населення у додаткових культурно-освітніх, дослідницьких, спортивно-оздоровчих та інших послугах; оновлення змісту й методичного забезпечення, індивідуалізації та диференціації навчання обдарованої молоді; створення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів для позашкільної освіти і виховання.</p>
13	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України» від 12 червня 2020 р. № 471	Забезпечення здобуття позашкільної освіти дітьми шкільного віку відповідно до інтересів та індивідуальних можливостей.
14	Параграф В «Освіта і професійна підготовка жінок». Пекінська платформа дій (1995)	72. Формування атмосфери, яка сприяє отриманню освіти, та соціальних умов, за якими до жінок і чоловіків, дівчат і хлопців застосовувався б однаковий підхід, і вони б заохочувались до повної реалізації свого потенціалу при повазі до їхньої свободи думок, совісті, релігії та віри, і за яких ресурси для цілей освіти сприяли б відмові від стереотипних уявлень про жінок і чоловіків, було б ефективним засобом ліквідації дискримінації стосовно жінок і нерівності між жінками і чоловіками.

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
15	Стратегічна ціль В.3 «Розширення доступу жінок до професійно-технічної підготовки, освіти в галузі науки і техніки та неперервної освіти». Пекінська платформа дій (1995)	<p>Діяльність, яка має здійснюватися</p> <p>82. Урядами у співпраці з роботодавцями, робітниками і профспілками, міжнародними і неурядовими організаціями, у тому числі жіночими та молодіжними організаціями, а також учбовими закладами:</p> <p>[...]</p> <p>g) заохочення адаптації освітніх програм та освітніх матеріалів, створення сприятливої обстановки для професійної підготовки і здійснення конструктивних заходів в цілях удосконалення професійної підготовки за всією сукупністю професій нетрадиційного характеру стосовно жінок і чоловіків, у тому числі розроблення багатодисциплінарних курсів для викладачів природничих наук та математики, щоб загострити їхню увагу на важливості науки і техніки в житті жінок;</p> <p>h) підготовка освітніх програм та освітніх матеріалів, розробка та здійснення конструктивних заходів щодо розширення доступу жінок до природних і технічних наук, а також до наукової діяльності, особливо в тих галузях, в яких вони не представлені або представлені недостатньо, та їхньої участі в цих видах діяльності.</p>
16	Боротьба з гендерними стереотипами в освіті та за допомогою освіти. Доповідь Рада Європи. GEC (2015)	<p>Виховання в школах все ще відповідає гендерним стереотипам, і більшість шкільних навчальних середовищ не заохочують вибір предметів гендерно нейтральним шляхом. Наприклад, хлопці все ще рідко обирають такі предмети, як психологія або література, які, як правило, розглядаються як «предмети для дівчат», і з тих самих причин дівчата рідше обирають фізику чи економіку. Без втручання вчителів, щоб заохотити учнів обирати факультативні предмети, що відповідають їхнім інтересам та кар'єрним прагненням, підлітки не будуть мати бажання виглядати інакше, ніж їхні однолітки, і навряд чи будуть кидати виклик традиційним гендерним стереотипам. Те саме стосується позакласних заходів.</p>
18	Злом коду: освіта дівчат та жінок у галузі науки, техніки, інженерії та математики (STEM). Доповідь UNESCO (2017)	<p>Занадто багато дівчат стикаються з дискримінацією, упередженнями, соціальними нормами та очікуваннями, що впливають на якість освіти, яку вони отримують, та предмети, які вони вивчають. Недостатнє представництво дівчат у науці, техніці, інженерії та математиці (STEM) має глибоке коріння і створює згубні гальма для прогресу у напрямі сталого розвитку.</p>
19	Гендерна рівність в секторі освіти: Інструмент. Шведське агентство з міжнародного розвитку	<p>Позашкільна освіта не має призводити до збільшення сегрегації або виключення осіб за ознаками статі, віку, інвалідності та ін.</p>

№ з/п	Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
20	Рекомендація CM/Rec (2019) Комітету міністрів державам-членам щодо запобігання сексизму та боротьби з ним. Рада Європи (2019)	Забезпечити включення питань гендерної рівності, недискримінації та усунення сексизму і сексистської поведінки в усі аспекти навчального процесу, зокрема створити механізми та інструкції стосовно повідомлення про інциденти, реагування на них та їхньої реєстрації.

Додаток Г

Результати гендерного аналізу Програми надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми

(додаток 2 до Методичних рекомендацій)

Складові аналізу	Результати аналізу
Період дії бюджетної програми, охоплений гендерним аналізом	
Перелік державних послуг, що надаються в межах бюджетної програми, цільові групи надавачів та отримувачів державних послуг (в тому числі потенційні)	Послуга: надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти; заходи з позашкільної роботи з дітьми. Гурткова робота в закладах позашкільної освіти (ЗПО) здійснюється за такими напрямками: науково-технічний, еколого-натуралістичний, туристично-краєзнавчий, фізкультурно-спортивний, художньо-естетичний, інші напрями. Отримувачі послуг: діти віком від 3 до 18 років. Надавачі послуг: ЗПО в особі педагогів, наставників та тренерів.
Висновки за результатами гендерного аналізу бюджетної програми:	
3.1. Наявність та якість даних, необхідних для проведення гендерного аналізу бюджетної програми (зокрема репрезентативність, співставність, згрупованість даних за статтю та іншими ознаками, доцільними для проведення гендерного аналізу бюджетної програми)	Наявна звітність «Зведений звіт позашкільних начальних закладів» (форма №1-ПЗ), затверджена наказом Міністерства освіти і науки від 12.07.2017 № 1016 за погодженням з Держстатом, містить інформацію про: <ul style="list-style-type: none">• кількість дівчат серед вихованців, учнів, слухачів гуртків, груп та інших творчих об'єднань всього, в тому числі за напрямками діяльності;• кількість дівчат серед вихованці, учнів, слухачів за віком;• кількість жінок серед педагогічних працівників позашкільних начальних закладів, в тому числі за віком, місцем проживання, які мають основну роботу в закладах чи працюють за сумісництвом. Форма №1- ПЗ не містить даних про кількість вихованців, учнів, слухачів, розподілених за статтю та за місцем навчання (сільська та міська місцевість). Крім даних форми №1-ПЗ, для аналізу використовувались дані внутрігосподарського та бухгалтерського обліків – первинна облікова документація. Зокрема, журнали планування та обліку роботи гуртків, особові картки працівників та звіт з праці.

Складові аналізу	Результати аналізу
	<p>Наявні дані в адміністративній звітності, внутрігосподарському та бухгалтерському обліку є достатніми для аналізу одержувачів/користувачів та надавачів послуг. Але ці дані не дають інформації про потреби та інтереси дівчат і хлопців – вихованців, учнів, слухачів гуртків, груп та творчих об'єднань.</p>
<p>3.2. Відповідність бюджетної програми взятим Україною зобов'язанням щодо гендерної рівності, вимогам нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, у тому числі відповідність завданням стратегічних і програмних документів держави з гендерних питань</p>	<p>Програма відповідає вимогам нормативно-правових актів у сфері забезпечення гендерної рівності, зокрема, Конституції України, Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, Закону України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 №1841-III (зі змінами).</p> <p>Частина навчально-методичного забезпечення ЗПО не відповідає положенням ст.21 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків», зокрема щодо підготовки та видання «підручників, навчальних посібників, вільних від стереотипних уявлень про роль жінки і чоловіка...».</p> <p>Але програма не передбачає спеціальних заходів щодо зменшення гендерних диспропорцій у доступі до послуг ЗПО дівчат та хлопців окремих вікових груп та дітей із сільської місцевості.</p>
<p>3.3. Стан врахування у бюджетній програмі гендерних аспектів (наявність гендерних аспектів у назві бюджетної програми, її меті, завданнях, напрямках використання коштів, результативних показниках)</p>	<p>У характеристиках програми не враховані гендерні аспекти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • у програму не включені конкретні цілі щодо посилення гендерної рівності та інформація щодо підвищення якості надання освітніх послуг дітям; • мета та завдання програми не містять гендерні аспекти, вони спрямовані переважно на збереження і розвиток мережі ЗПО, створення умов для їх функціонування та зміцнення матеріально-технічної бази, вирішення питань їх фінансування, а не надання якісної освіти відповідно до потреб різних груп дівчат і хлопців; • використання/розподіл бюджетних коштів не враховує особливості дівчат і хлопців – отримувачів послуг (вік, місце проживання); • результативні показники програми представлені в частині показників затрат та продукту (затрат: всього середньорічна кількість працівників, з них: жінок; продукту: середньорічна кількість дітей, які отримують позашкільну освіту, з них: хлопці/дівчата); • показники ефективності та якості не є якісними, і не характеризують обсяг та якість освітніх послуг, що надаються в межах бюджетної програми.

Складові аналізу	Результати аналізу
<p>3.4. Виявлені гендерні розриви, гендерна дискримінація, тенденції при забезпеченні потреб та задоволенні інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп</p>	<p>Розрив у відвідуванні ЗПО: дівчата становлять 58,6% загальної кількості учнів ЗПО.</p> <p>Розрив у відвідуванні ЗПО між дітьми із сільської і міської місцевості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • питома вага дітей із сільської місцевості становить в середньому 15,5%, а гірських районів – лише 5,1% загальної кількості учнів ЗПО. <p>Розрив за напрямками навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • художньо-естетичний: хлопці становлять 29,7%, дівчата – 70,3%; • туристсько-краєзнавчий: хлопці становлять 64,0%, дівчата – 36%; • дослідницько-експериментальний: хлопці становлять 33,4%, дівчата – 66,6%. <p>Розрив у вікових категоріях дітей:</p> <ul style="list-style-type: none"> • найбільше дітей, які відвідують ЗПО, складають діти у віці від 11 до 14 років – 45,1%; • спостерігається значний відтік дітей підліткового віку (15–18 років). <p>Гендерний розрив серед працівників ЗПО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • жінки становлять 70–80% загальної кількості працівників; • жінки становлять 77,4% загальної кількості керівників та їх заступників. <p>Гендерний розрив у заробітній платі: середньомісячна заробітна плата чоловіків у ЗПО перевищує заробітну плату жінок в середньому на 1,6% (на адміністративних посадах – на 0,6%, на педагогічних – на 0,3%, на посадах обслуговуючого персоналу – на 12,6%).</p>
<p>3.5. Забезпечення справедливо-го та неупередженого розподілу бюджетних коштів при плануванні та виконанні бюджетної програми, наданні державних послуг (рівень забезпечення потреб та задоволення інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп за наявних / чинних підходів до визначення обсягу та розподілу коштів у межах бюджетної програми)</p>	<p>Різний доступ дітей сільської і міської місцевості до позашкільної освіти за різними напрямками:</p> <ul style="list-style-type: none"> • у районах області діти мають доступ до гуртків за напрямками: бісероплетіння, кулінарія, народні промисли, рукоділля, вишивка, в'язання, паперова пластика, різьба по дереву, фольклор. • у містах обласного значення діти мають доступ до гуртків за напрямками: батик та дизайн, живопис, акторська майстерність, хореографічна студія, журналістика, правознавство, космічне макетування, моделювання, автотранспортування, судномоделювання, декоративний розпис, декоративний дизайн, сучасні танці, класичні танці, естрадна пісня тощо.

Складові аналізу	Результати аналізу
	<p>Напрями позашкільної роботи у містах більш різноманітні, порівняно із сільською місцевістю, дозволяють дітям отримати навчання за напрямами, які сприяють розвитку з урахуванням сучасних тенденцій, отримати досвід щодо широкого кола навичок та професій.</p> <p>Більша частина видатків спрямовується на оплату праці і нарахування на заробітну плату (КЕКВ 2100):</p> <ul style="list-style-type: none"> • видатки на оплату праці і нарахування на заробітну плату у ЗПО становлять 80–85% всіх видатків, видатки на оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 8–10%; • дуже мало видатків спрямовується на модернізацію послуг та витратні матеріали під час проведення гуртків / секцій, що може негативно впливати на якість послуг.
<p>Пропозиції за результатами гендерного аналізу бюджетної програми:</p>	
<p>4.1. Включення гендерних аспектів до бюджетної програми (до назви бюджетної програми, її мети, завдань, напрямів використання коштів, результативних показників)</p>	<p>В установленому порядку включити гендерні аспекти до мети, завдань програми:</p> <p>Мета: Виявлення, розвиток і підтримка здібностей, обдарувань вихованців, учнів і слухачів з урахуванням їх потреб в залежності від статі, віку та місця проживання.</p> <p>Завдання: Створити умови для гармонійного розвитку особистості, задоволення потреб дітей у позашкільній освіті з урахуванням потреб різних груп дітей в залежності від статі, віку та місця проживання.</p> <p>Осучаснити напрямів позашкільної роботи у сільській місцевості. Заохотити дівчат/хлопців до певних напрямів позашкільної освіти.</p> <p>Забезпечити рівні можливості дівчатам та хлопцям у сфері отримання позашкільної освіти.</p> <p>Результативні показники:</p> <p>Показники затрат:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кількість закладів за напрямами діяльності та місцем розташування (міська / сільська місцевість), од.; • кількість гуртків за напрямами діяльності, од. <p>Показники продукту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кількість дітей, які отримують позашкільну освіту, за статтю (дівчата / хлопці), за напрямами діяльності, за віком та за місцем проживання (міська / сільська місцевість), осіб; • збільшення видів гуртків з урахуванням потреб різних груп дівчат і хлопців, од. <p>Показники ефективності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • видатки на 1 дитину, яка отримує позашкільну освіту, за напрямами діяльності гуртків, грн.

Складові аналізу	Результати аналізу
	<p>Показники якості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зміна кількості дітей, охоплених позашкільною освітою, за статтю (дівчата / хлопці), % до попереднього року. • частка дітей, охоплених позашкільною освітою за місцем проживання: у сільській/міській місцевості; • частка дітей (хлопчиків/дівчат), охоплених позашкільною освітою, за напрямами діяльності гуртків, віком, місцем проживання; • частка дітей (хлопчиків/дівчат), які отримали нагороди, за напрямами діяльності гуртків; • зміна частки хлопців серед вихованців ЗПО, в.п..
<p>4.2. Заходи з подальшого впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі (проведення гендерного аналізу бюджетної програми або її окремих завдань, напрямів використання коштів, послуг, що надаються в межах бюджетної програми)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Провести повторний гендерний аналіз бюджетної програми (через 2 роки). • Провести дослідження потреби в послугах ЗПО (відповідно до віку, статі та місця проживання різних груп отримувачів послуг). • Здійснити аналіз вартості послуг ЗПО (за видами та напрямами діяльності у сільській і міській місцевостях). • Врахувати результати гендерного аналізу бюджетної програми при формуванні бюджетного запиту на наступний бюджетний період. • Започаткувати моніторингові дослідження діяльності ЗПО з урахуванням різниці інтересів у послугах між дівчатами та хлопцями та забезпечення рівного доступу до послуг. • Вивчити якість послуг, які надаються ЗПО; потреби та інтереси хлопців і дівчат у сфері позашкільної освіти шляхом анкетування учнів різної статі, місця проживання та віку.
<p>4.3. Заходи з посилення гендерної рівності (шляхи зменшення гендерних розривів, усунення гендерної дискримінації, забезпечення потреб, задоволення інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Переглянути бюджетну програму, забезпечивши її гендерну чутливість, передбачивши заходи, спрямовані на рівність задоволення потреб та інтересів усіх категорій користувачів послуг ЗПО. • Переглянути статuti ЗПО та внести до них зміни, відповідно до яких розширити групи дітей-отримувачів послуг, як-от діти з інвалідністю. • Покращити доступ хлопців і дівчат до позашкільної освіти шляхом створення філій та інших творчих об'єднань у сільській місцевості. • Вивчати якість послуг, що надаються ЗПО, шляхом анкетування осіб, які навчаються (різної статі, віку та місця проживання). • Провести гендерно чутливі інформаційні кампанії із залучення дітей до ЗПО.

Складові аналізу	Результати аналізу
	<ul style="list-style-type: none"> Створити нові та перепрофілювати наявні гуртки відповідно до вподобань різних вікових груп хлопців та дівчат. Модернізувати матеріально-технічну базу ЗПО відповідно до потреб хлопців та дівчат різного віку й місця проживання. Ініціювати перед органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання щодо покращення умов доступу дітей та молоді (різної статі, віку та місця проживання) до позашкільної освіти шляхом створення філій та інших творчих об'єднань у сільській місцевості. Рекомендувати новоствореним об'єднаним територіальним громадам провести аналіз ситуації на предмет потреби та можливостей створення на території громади ЗПО (різних форм і типів) для дітей та молоді (різної статі, віку та місця проживання).
<p>4.4. Удосконалення процесу збирання та оброблення даних, запровадження нових та/або перегляд наявних форм статистичної та адміністративної звітності</p>	<p>Міністерству освіти і науки України спільно з Міністерством фінансів України внести зміни до:</p> <ul style="list-style-type: none"> спільного наказу Міністерства фінансів України та Міністерства освіти і науки України від 01.06.2010 р. № 298/519 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «освіта» з врахуванням гендерного підходу по програмі «Надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми»; форми № ЗНЗ-1 «Звіт денного загальноосвітнього навчального закладу на початок __/__/н. р. (станом на 5 вересня)», затвердженої наказом МОНмолодьспорт від 02.07.2012 р. № 766 за погодженням з Держстатом України; форми № 1-ПЗ «Зведений звіт позашкільних навчальних закладів (без ДЮСШ) (станом на 01 січня ____року)», затвердженої наказом МОНмолодьспорт від 03.01.2013 р. № 1 (за погодженням з Держстатом України); зведення планових та фактичних показників по мережі, штатах і контингентах установ, що фінансуються з місцевих бюджетів області. <p>Пропозиції щодо внесення змін до форми № 1-ПЗ «Зведений звіт позашкільних навчальних закладів (без ДЮСШ) (станом на 01 січня ____року)»:</p> <ul style="list-style-type: none"> між I і II розділом створити ще один розділ, який включатиме вікову структуру (0–6 років; 7–10 років; 10–14 років; 15–18 років та старше 18 років), розподіл за статтю.

Складові аналізу	Результати аналізу
	<p>Розділ II «Гуртки, групи та інші творчі об'єднання позашкільних навчальних закладів»: із загальної кількості гуртків, груп, інших творчих об'єднань, одиниць виділити:</p> <ul style="list-style-type: none"> • у філіях, за напрямками; • у сільській місцевості, за напрямками. <p>Розділ II «Гуртки, групи та інші творчі об'єднання позашкільних навчальних закладів»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • додати рядок «в т. ч. дівчат» після кожного напрямку. <p>Розділ II «Гуртки, групи та інші творчі об'єднання позашкільних навчальних закладів»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • додати «Кількість заходів, проведених позашкільним навчальним закладом». <p>Розділ II «Гуртки, групи та інші творчі об'єднання позашкільних навчальних закладів»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • додати «Кількість лауреатів, хлопців і дівчат за напрямками». <p>Пропозиції щодо внесення змін до Зведення планових та фактичних показників по мережі, штатах і контингентах установ, що фінансуються з місцевих бюджетів області, на (за)_____ рік.</p> <ul style="list-style-type: none"> • додати: «Позашкільні заклади освіти, заходи з позашкільної роботи з дітьми»; • додати: «Заклади, в тому числі у сільській місцевості»; • перейменувати: рядок «Діти» на «Вихованці, учні та слухачі», • включити: «з них дівчат». • додати: «Вихованці, учні та слухачі, за віком»: <ul style="list-style-type: none"> – 4–6 років – з них дівчат; – 7–10 років – з них дівчат; – 11–14 років – з них дівчат; – 15–25 років – з них дівчат.
	<ul style="list-style-type: none"> • додати: «Штатні одиниці іншого персоналу (включаючи інструкторів та вихователів), з них жінок»; • додати: «З них за оплатою праці віднесені до: педагогічних працівників, з них жінок»; • додати: «Фонд оплати праці педагогічного персоналу; з них фонд оплати праці жінок»; • додати: «Всього видатки на утримання дітей у ЗПО та заходи з позашкільної роботи з дітьми за напрямками роботи гуртків: <ul style="list-style-type: none"> – науково-технічний напрям; – еколого-натуралістичний напрям; – фізкультурно-спортивний або спортивний; – художньо-естетичний; – дослідницько-експериментальний; – оздоровчий; – інші».

